

September 2008

Dansk Mongolsk Selskab

Ger 65

19. årgang – september 2008

ISSN 0905-9504

Ger er medlemsblad for Dansk Mongolsk Selskab. Bladet udkommer februar, maj, august, november.

Redaktion:

Rolf Gilberg (ansvarshav.)
Jan Koed – jk@cadaid.dk
Bulgan Njama

Tryk: One Way Tryk a/s**Oplag:** 250 eks.

Oplysninger om adresseændringer og evt. leveringsproblemer meddeles til kassereren.

Formål:

- (a) at fremme og udbrede kendskabet i Danmark til mongolerne og deres kultur, især i mongolernes kerneområder i Mongoliet, Kina og Rusland,
- (b) at udgive skrifter om mongolerne,
- (c) at være samlingsorgan for personer, der interesserer sig for mongoler og deres forhold,
- (d) at fremme og udvikle forbindelserne mellem befolkningen i Danmark og mongolerne og
- (e) at støtte kulturelt arbejde blandt mongoler og skabe forbindelser mellem videnskabelige, kulturelle, faglige og folkelige organisationer i de respektive lande.

Dansk Mongolsk Selskab**Æresmedlem:**

HKH Kronprins Frederik

Bestyrelse:

Anita Garbers
Rolf Gilberg (formand)
Søren Haslund-Christensen
Lars Højer
Jan Koed (kasserer)
Bulgan Njama
Morten Axel Pedersen (sup.)
Leif F. Petersen
Henrik Bo Thrane (sekretær)

Internet:

www.danskmongolskselskab.dk

Girokonto: (1551) 784-1582

SWIFT-BIC: DABADKKK

IBAN: DK26 3000 0007 8415 82

Adresse: se under kasserer

Selskabets adresser:

Sekretær: Henrik Bo Thrane
Carl Møllers Allé 33
2860 Søborg
tel: 3966 9497
hbthrane@pc.dk

Kasserer: Jan Koed

Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby
tel: 3322 3728
fax: 3322 3726
email: jk@cadaid.dk

NGO-projekter:

Bulgan Njama
Fuglebo 2
2000 Frederiksberg
tel: 3833 2106
email: njambu@hotmail.com
I Mongoliet:
dmcenter@magicnet.mn

Medlemskab:**Kontingent:**

150 kr. pr. kalenderår for personligt medlemskab.
250 kr. for husstandsmedlemskab.
500 kr. for firmamedlemskab.
Tillæg for medlemmer bosat i udlandet: 50 kr.

Henvendelse om medlemskab rettes til kassereren.

2008 har allerede budt på mange begivenheder set i dansk-mongolsk perspektiv. Parlamentsvalget i juni udløste voldsomme uroligheder som følge af beskyldninger om valgsvindel. Kort tid efter kunne nationen glæde sig over medaljer ved Olympiaden. Kronprinsen besøgte Mongoliet i august og var med til at markere 40-året for diplomatiske forbindelser. Ulaanbaatar maj 2008. Fot: C. Haslund-Christensen

Indhold

Nye vinde over stepperne	3
Kronprins Frederik besøger Mongoliet	6
Kasakherne i Vestmongoliet	9
Rejsen under den blå himmel-hvælving	10
Mongolsk stírfry med glasnudler	15
En sygeplejerske i Mongoliet - I	16
Aktuelt	23
Kronprins Frederiks besøg	23
Optøjer efter valget	25
Guld og sølv til atleter	26
DMS nyt	26

Nye vinde over stepperne

I anledning af 40-års jubilæet for oprettelsen af diplomatiske forbindelser mellem Danmark og Mongoliet fortæller Søren Haslund-Christensen om landet, som hans far gjorde kendt, og som han senest selv besøgte i forsommeren 2008.

Artiklens forfatter flankeret af to pensionerede generaler, maj 2008.

Forandringerne i Mongoliet sker for øjeblikket i et næsten uvirkeligt højt tempo. Hovedstaden Ulaan Baatar nærmer sig en million indbyggere. Der bygges overalt. Højt, moderne og i glas, tilsyneladende ret tilfældigt. Nye internationale varehuse etableres på hovedstrøgene, og moderne restauranter og internetcafeer dukker op overalt. Overalt vrir det med dyre firehjulstrækkere, og biltrafikken er fuldstændig uoverskuelig. Bilkøerne i København forekommer ligegyldige efter et par dage i UB – *You Bee* – som hovedstaden nu kaldes, efter at engelsk er blevet det mest brugte fremmedsprog.

Og det nye er ikke begrænset til hovedstaden. Indtil for et par år siden var der i Mongoliet kun enkelte og korte vejstrækninger, som var

farbare, og endnu færre, som var asfalterede. Men det billede ændrer sig fra dag til dag.

Udviklingen står i skærende kontrast til dengang, hvor Danmark oprettede diplomatiske forbindelser med Mongoliet. Her i august 2008 er det 40 år siden, og dengang – i august 1968 – var de to lande forankrede i hver sin politiske og militære blok under Den kolde Krig. Jubilæet markeredes bl.a. ved, at kronprins Frederik og en erhvervsdelegation besøgte Mongoliet i slutningen af august.

Mongoliet er enormt stort, ca. 1,5 mio. kvadratkilometer, rundt regnet 36 gange større end Danmark. Landet har kun ca. 2,5 mio. indbyggere, men til gengæld er der ca. 30 mio. stykker kvæg, får, geder, kameler og heste.

De færreste ved, at det indtil for ca. 100 år siden også var almindeligt for initiativrige danskere at søge lykken østpå. Tusindvis af landmænd, mejerister, telegrafister og handelsfolk udvandrede til Rusland og Sibirien, indtil Første Verdenskrig og revolutionen i Rusland satte en stopper for dette eventyr, som i 1923 fik et kort efterspil i Mongoliet.

En lille gruppe unge danskere under ledelse af lægen Carl Krebs havde efter aftale med den daværende mongolske regering oprettet en dansk forsøgsgård på Zobelsletten ved Iga-floden i det nordlige Mongoliet. En ny kommunistisk regering ville ikke fortsætte samarbejdet, og den sidste dansker måtte forlade Mongoliet i 1936.

Men gården er der endnu, nu som centeret i Erdene Bulgan, et område på størrelse med Fyn. Man har ikke glemt Danmark, som senest har medvirket ved etablering af et mindre lokalt vandkraftværk.

Min far, Henning Haslund-Christensen, var en af de unge danske pionerer, og indtrykkene fra Mongoliet gav ham inspiration og baggrund til hans senere ekspeditioner og indsamlinger i Centralasien og Afghanistan.

Ved mit eget første besøg i Mongoliet i 1985 var forholdene vel i hovedsagen svarende til, hvad man oplevede i de fattige og stillestående

asiatiske republikker i Sovjetunionen. Der var over 100.000 sovjetiske soldater i Mongoliet, som var frontlinjestat ved »bambustæppet« i konfrontationen mellem Sovjetunionen og Kina. Fremmedsproget var russisk og lidt tysk. Hovedstaden Ulaan Baatar – Den røde Helt – havde vel 300.000 indbyggere og var allerede præget af indvandring af hyrder fra de omkringliggende stepper, og man kunne mærke, at ændringer var på vej.

De kom med Murens fald i 1989 og Sovjetunionens efterfølgende sammenbrud. Et kollaps, som efterlod Mongoliet uden russisk støtte og hjælp, uden energi, maskiner og reservedele og uden dollarvaluta til at afhjælpe problemerne.

Det blev nogle meget barske overgangsår, uden midler til lønnin-

ger og pensioner, hvor skoler og sygehuse måtte lukke, og hvor en delvis tilbagevenden til hyrdelivet blev en overlevelsesmulighed. At der i de samme år var nogle særligt kolde vintre og tørre somre medførte, at millioner af dyr døde og dermed også de, der skulle leve af dyrene.

Disse nyheder nåede sjældent til forsiderne i Danmark.

Forbavsende hurtigt og smertefrit indførtes et efterhånden velfungerende demokrati, baseret på frie valg, en fri presse og trykkefrihed. Og i denne proces var Danmark fra begyndelsen en aktiv og positiv medspiller. Det danske folketing inspirerede og støttede de nye principper og systemer for det nye mongolske parlaments virke.

Danmark gav som bistandshjælp et trykkeri, som kunne anvendes af

alle partier, og som fortsat fungerer. Danmark medvirkede ved uddannelsen og omskolingen af mongolske journalister og pressefolk og har i flere år medvirket aktivt til de ændringer i skole- og uddannelsessystemerne, som mongolerne selv har ønsket.

Mongolske mejeri-ingeniører er blevet videreuddannet i Danmark og har bagefter været med til en mongolsk eksport af moderne mejeriprodukter til Kina.

Danske NGO'er, enkeltpersoner og virksomheder har herudover på mange måder støttet og hjulpet grupper og enkeltpersoner – for eksempel gadebørn – som blev hårdest ramt af ændringerne.

I maj-juni i år besøgte jeg igen Mongoliet. Der var forår i luften, og også dansk-internationale firmaer

som skofirmaet ECCO har fået øje på Mongoliet, som også gør sig i læderproduktion.

Mængder af moderne entreprenørmaskiner fra mange landes store byggefirmaer overrasker også i ingenmandsland, hvor kun pinde og snore endnu markerer, at en ny flersporet motorvej vil forbinde Mongoliet fra øst til vest og med Kina og Sibirien.

Højspændingsmaster skyder op i landskabet, og den ene provins efter den anden får adgang til elektricitet. Mobiltelefonnettet vil efter planerne omfatte alle provinser inden årets udgang.

Det har længe været kendt, at Mongoliet er rigt på råstoffer og energi. Placeringen mellem Sovjetunionen/Rusland og Kina har dog i lang tid bevirket, at mulighederne

for udvinding har været små. Kobber, kul og sjældne strategiske mineraler bliver mere interessante, når adgangen til dem lettes, og efterspørgslen bliver international. Og det er ved at ske. Hovedstaden vrimer med projektmagere og eksperter, og dansk høres i mange sammenhænge.

Danske forretningsmuligheder i Mongoliet har naturligvis været et interesseområde lige siden, Mongoliet blev åbnet mod omverdenen efter 1990, og ved flere lejligheder har erhvervsdelegationer fra Danmark besøgt Mongoliet. Et af de mest mærkbare resultater har været, at danske virksomheder er stærkt engagerede i fjernvarmeforsyningen i Ulaan Baatar.

Dagen før vi i maj i år skulle køre mod nordvest til »den danske gård«,

vågnede vi op til kulde, sne og is i gaderne. I løbet af dagen kom meldingen om, at ca. 170.000 dyr og over 50 hyrder, heraf ca. 15 børn, var frosset ihjel i provinserne nordøst for hovedstaden. Nyheden nåede dog aldrig de danske medier. ■

Tekst: **Søren Haslund-Christensen**
Foto: **Charlotte Haslund-Christensen**

Artiklen blev første gang bragt i *Berlingske Tidendes Magasin*, søndag den 17. august 2008, s. 18-19 under titlen *Min mongolske forbindelse*. Billederne er taget under rejsen til Ulaanbaatar og Erdenebulgan i slutningen af maj 2008.

SUE Honorary Doctorate for Danish Prince

B. Oyundelger

In honor of the 40th anniversary of Mongolian-Danish diplomatic relations, Crown Prince Frederik of Denmark paid an official visit to Mongolia from August 20-22 at the invitation of President N. Enkhbayar.

After signing the Visitor's Book for Honored guests at Government House, the Crown Prince met with President Enkhbayar and Prime Minister S. Bayar.

During his meeting with the President, Prince Frederik said: he has some beautiful photographs taken during his previous visit, and that recordings of Mongolian long songs and items relating to Shamanism are kept at the National Museum of Denmark. Prince Frederik then invited the President to a summit on climate changes to be hosted in Copenhagen next year.

Prime Minister Bayar and the Crown-Prince exchanged views on extensive issues, such as the future development of Mongolia, and the potentiality of its economy, foreign investment, history, culture, nature and weather.

Having supported Mongolia's democracy, Denmark has provided non-refundable aid totaling USD 26 million between 1992 and 1997 as part of its 'Aid Program for Countries with Transitional Economies'. Through the Danish International Relief

A friendly handshake between State heads

Organization (DANIDA), a number of projects have been carried out in Mongolia to ensure press freedom, improve heating supplies, advance curricula at secondary schools, develop small-sized farms, and to protect nature, as well as humanitarian projects.

Prince Frederik visited the Mongolian-Danish Friendly Society and the Ikh Tenger Complex.

On August 21, the Danish Prince participated in a workshop 'Mongolian-Danish Energy Solutions', in which

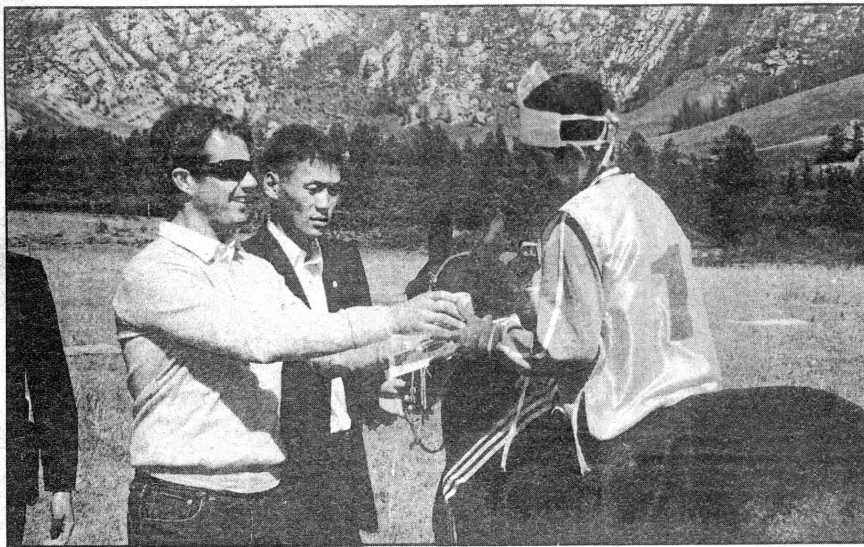
he mentioned his previous two visits to Mongolia, continuing to say that the 40th anniversary of diplomatic relations between the two countries is to be celebrated this month for which talks were underway. He also noted that Mongolia had changed considerably and that its economy had grown extensively in the 18 years since his first visit and confirmed that the Danish side saw great possibilities to extend its cooperation with Mongolia in the Energy Sector. Mongolia, as a country with huge energy needs,

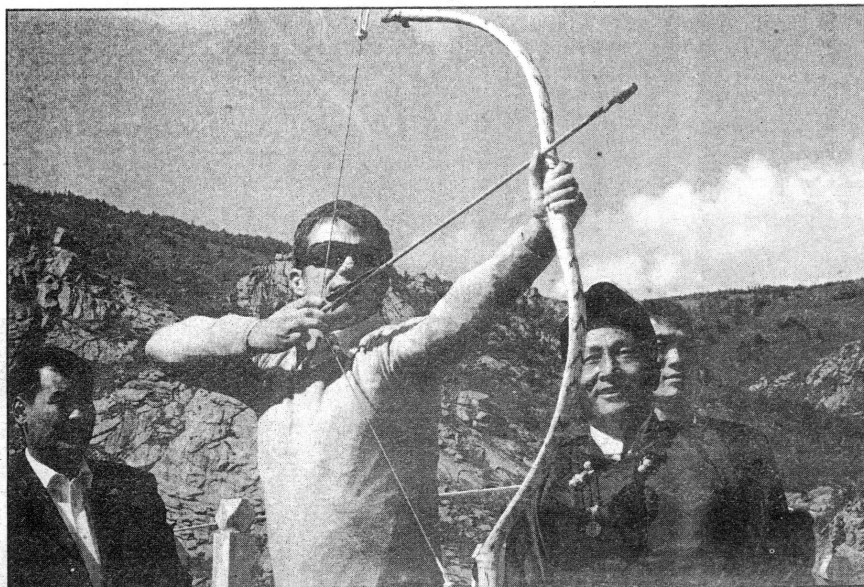
Participation at the seminar on Energy Solution

During a day spent with a herder family

Prince Frederik and a young rider at the mini Naadam

Trying his hand at Mongolian archery

has enormous potential to utilize, in particular, solar and wind energy, as well as natural resources.

Mongolia and Denmark have similar weather conditions and this has resulted in projects implemented with Danish assistance in Ulaanbaatar during the last decade bearing substantial fruit. In regard to these projects, P. Tserenpurev, State Secretary of the Fuel and Energy Ministry added, "With non-refundable aid from Denmark, projects to improve heating supplies in Ulaanbaatar, Darkhan and Dornod, and the warm-up heating system in the 10th micro district were implemented during 1999. In addition, with an Asian Development Bank loan, energy projects were implemented with the help of Danish specialists during the period 2000-2003. Projects such as the introduction of heating techniques with modern equipment have been very successful and, alongside heating, there a possibility to develop cooperation in the field of renewable energy."

Afterwards, Prince Frederik visited the State University of Education (SUE), where he received the title of 'Honorary Doctorate' in recognition for his contribution to Mongolia's Educational Sector. Assistance for its Humanitarian Sector was first given to Mongolia in 1920s by the Kingdom of Denmark and this created a basis for relations between the two countries. The SUE Chancellor, B. Jadamba stated that Denmark's assistance was still bearing fruit for today's Mongolian children.

Prince Frederik enjoyed a mini-Naadam festival and cultural performance at the Bumban Tourist Camp, not far from Ulaanbaatar, and spent a day with a herder family. On his return to Ulaanbaatar, he met with Danish businessmen and, before departing on August 22, the Prince visited the Mongolian Press Institute which had been established as a Danish project.

Together with Prince Frederik, a documentary film team came to Mongolia in 1986 and 1990 to shoot documentaries about Mongolian nature and Danish people who had lived in the Erdenbulgan soum of Hovsgol Aimag during the 1920s.

Mongolian-Danish relations and cooperation

Mongolia and the Kingdom of Denmark established diplomatic ties on August 5, 1968.

The Mongolian Parliamentary Speaker visited Denmark in 1994 and the Prime Minister paid a working visit to Denmark in 1995. The Parliamentary Speaker visited Denmark again in 2006 and the Foreign Affairs Minister paid an official visit in 2007.

Visits to Mongolia by the Danish Foreign Affairs Minister, and Parliamentary delegates headed by the Speaker of the National Parliament (Folketinget), were undertaken in 1996 and 1997, respectively.

Trade and economic relations commenced in the 1970s and, in the 1990s, the two countries exchanged representatives on trade and cooperation. Mongolia currently imports agricultural and food production equipment from Denmark and exports sewn garments, knitwear and shoes.

Trade volumes between the countries, which had declined steadily from 1995 to 1998, tended to increase from 1999 to 2001, but showed a drastic fall-off in 2002. Mongolia's export goods to Denmark was valued at USD 18,100 in 2006 and USD 28,000 in 2007, whilst it imported goods from Denmark to the value of USD 1.9 million in 2006 and USD 2.9 million in 2007.

As at 2008, the two countries are cooperating in Mongolia's Education and Trade Sectors, with Danish investments amounting to USD 90,000.

Aid implemented by the Danish Government during the transition period, ceased in 1998, since when Danish assistance has been realized through non-governmental organizations. At present, three projects: the Danish-Mongolian Training Center, the Rural Training Development Project, and press monitoring, are underway through the Mongolian-Danish Society and relevant Mongolian NGOs. In 2001, the Danish Government funded a USD 1 million project to construct a hydro-electric power plant in the Erdenbulgan soum of Khovsgol aimag. This power plant was put into operation in September 2006. Other projects are being realized by SUE and the Danish-Mongolian Training Center NGO to support the Educational Sector and improve the education of vulnerable groups.

Kronprins Frederik besøger Mongoliet

HKH Kronprins Frederiks officielle besøg i Mongoliet i dagene 20.-22. august havde både de mongolske og danske mediers bevågenhed. *The Mongol Messenger* bragte en hel sides udførlig reportage om besøget.

I anledning af 40-årsdagen for de diplomatiske forbindelser mellem Mongoliet og Danmark aflagde kronprins Frederik af Danmark efter invitation af præsident N. Enkhbayar et officielt besøg i Mongoliet i dagene 20.-22. august.

Efter at have indskrevet sit navn i æresgæstebogen mødtes kronprinsen med præsident Enkhbayar og statsminister S. Bayar.

Under mødet med præsidenten fortalte prins Frederik, at han var i besiddelse af nogle flotte billeder taget under hans tidligere besøg, og at lydoptagelser af mongolske lang-sange og shamanistiske genstande opbevares på det danske nationalmuseum. Prins Frederik inviterede derefter præsidenten til et topmøde om klimaændringer, der skal afholdes i København næste år.

Statsminister Bayar og kronprinsen udvekslede synspunkter om en række emner som fx Mongoliets udvikling, de økonomiske muligheder, udenlandske investeringer, historie, kultur, natur og vejr.

Danmark har støttet Mongoliets demokratiudvikling med et samlet beløb på US\$ 26 mio. i perioden 1992-97 som et led i hjælpeprogrammet for lande med overgangsøkonomi. Gennem den danske organisation for international bistand (DANIDA) er der gennemført flere projekter i Mongoliet: sikring af pressefriheden, forbedring af varmeforsyningen, udvikling af skole-

undervisningen, udvikling af smålandbrug og naturbeskyttelse. Dertil kommer humanitære projekter.

Prins Frederik besøgte Den mongolsk-danske Venskabsforening og Ikh Tenger komplekset.

Den 21. august deltog den danske prins i workshoppen »Mongolsk-danske energiløsninger«, hvor han kom ind på sine to tidligere besøg i Mongoliet. Han sagde, at 40-års jubilæet for de diplomatiske forbindelser mellem de to lande skal fejres i denne måned. Det var der i øjeblikket forhandlinger om.

Han bemærkede også, at Mongoliet havde forandret sig voldsomt, og at dets økonomi var vokset betragteligt i de 18 år, der var gået efter hans første besøg. Han bekræftede, at man fra dansk side så store muligheder i at udvide samarbejdet med Mongoliet inden for energisektoren. Mongoliet med sit enorme behov for energi har et stort potentiale for udnyttelse af især sol- og vindenergi og andre naturlige ressourcer.

Mongoliet og Danmark har sammenlignelige vejrforhold, hvilket har medvirket til, at projekter udført i Ulaanbaatar med økonomisk bistand fra Danmark gennem de sidste 10 år har været præget af stor succes. Med henvisning til disse projekter tilføjede statssekretæren for Brændstof- og Energiministeriet, P. Tserenpurev, at man for danske bistandsmidler i 1999 havde udført projekter til forbedring af varmeforsyningen i Ulaanbaatar, Darkhan og Dornod samt opvarmningssystemet i 10. mikrodistrikt. Dertil kom, at man med et lån fra Den asiatiske Udviklingsbank havde iværksat energiprojekter under medvirken af danske eksperter i

perioden 2000-2003. Projekter til indførelse af moderne opvarmings-teknologi har været særdeles succesrige, og i forlængelse heraf er der mulighed for at udvikle samarbejdet til også at omfatte vedvarende energi.

Derefter besøgte prins Frederik det statslige undervisningsuniversitet (SUE), hvor han modtog æresdokortitlen i anerkendelse af hans bidrag til den mongolske undervisningssektor. Det første bidrag til den humanitære sektor i Mongoliet blev ydet i 1920'erne af kongeriget Danmark, og det skabte grundlaget for forbindelserne mellem de to lande. Rektoren for SUE, B. Jadamba, fastslog, at Danmarks bistand stadig bar frugt for nutidens børn i Mongoliet.

Prins Frederik overværede en mini-Naadam festival med kulturelle indslag ved *Bumban Tourist Camp*, ikke langt fra Ulaanbaatar, og han tilbragte dagen sammen med en nomadefamilie. Efter sin tilbagevenden til Ulaanbaatar mødtes han med danske forretningsfolk, og inden sin afrejse den 22. august besøgte prinsen Det mongolske Presseinstitut, som oprindeligt er grundlagt som et dansk projekt.

Sammen med prins Frederik havde et dokumentarfilmhold besøgt Mongoliet i 1986 og 1990 for at indspille en dokumentarfilm om den mongolske natur og de danskere, som havde levet i Erdenbulgan Sum i Hovsgol Aimag i 1920'erne.

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
36(894):6 – 27.08.2008

Avisartiklens faktadel følger på næste side.

Mongolsk-danske forbindelser

Mongoliet og Danmark oprettede diplomatiske forbindelser den 5. august 1968.

Formanden for det mongolske parlament besøgte Danmark i 1994, og statsministeren aflagde et arbejdsbesøg i Danmark i 1995. Formanden for parlamentet besøgte igen Danmark i 2006, og udenrigsministeren aflagde officielt besøg i 2007.

Mongoliet fik besøg af den danske udenrigsminister og en parlamentsdelegation ledet af formanden for det nationale parlament (Folketinget) i henholdsvis 1996 og 1997.

De handelsmæssige og økonomiske forbindelser begyndte i 1970'erne, og i 1990'erne udvekslede de to lande repræsentanter for handel og samarbejde. Mongoliet importerer for tiden udstyr til landbrugs- og fødevarerproduktion fra Danmark og eksporterer beklædning, strikvarer og sko.

Samhandelen mellem landene er faldet drastisk efter 2002. Mongoliets eksportvarer til Danmark havde en værdi af US\$ 18.100 i 2006 og US\$ 28.000 i 2007, mens værdien af importerede varer fra Danmark var US\$ 1,9 mio. i 2006 og US\$ 2,9 mio. i 2007.

I 2008 samarbejder de to lande inden for Mongoliets uddannelses- og handelssektor med en dansk investering i størrelsesordenen US\$ 90.000.

Den bistand, der blev givet af den danske regering i overgangsperioden, ophørte i 1998. Siden da er den danske bistand blevet kanaliseret gennem NGO'er. I øjeblikket gennemføres der tre projekter formidlet af Mongolsk-Dansk Selskab og relevante mongolske NGO'er. Projekterne er *Danish-Mongolian Training Center*, *Rural Training Development Project* og pressemonitorering. I 2001 støttede den danske regering med US\$ 1 mio. et projekt til udvikling af et vandkraftværk i Erdenebulgan Sum i Khovsgol Aimag. Kraftværket blev sat i drift i september 2006. Andre projekter udføres af SUE og NGO'en *Danish-Mongolian Training Center* til udvikling af undervisningssektoren og for at styrke uddannelsen af udsatte grupper.

Kronprins Frederik æresdoktor

Kronprins Frederik ønskes tillykke af rektor B. Jadambaa og ambassadør Jeppe Tranholm-Mikkelsen.

Foto: Johnny Baltzersen

Det har ikke skortet på mongolsk anerkendelse af dansk støtte til Mongoliets uddannelsessektor. Alligevel har det i flere år været et ønske på mongolsk side med en markant symbolsk handling at udtrykke respekt for det officielle Danmarks interesse for skole og uddannelse i steppens og den blå himmels land.

Lejligheden bød sig i forbindelse med højtideligholdelsen af 40-året for oprettelse af diplomatiske forbindelser mellem Danmark og Mongoliet, hvor kronprins Frederik flankeret af den danske Peking-ambassadør deltog i højtidelighederne i Ulaanbaatar i august. Kronprins Frederik, der tidligere har besøgt Mongoliet i 1986 og 1990, blev udnævnt til æresdoktor ved *Mongolian State University of Education*.

Universitetet og dets rektor B. Jadambaa har siden 1992 været de centrale aktører i dansk bistand til Mongoliets uddannelsessektor og er henholdsvis partner og mongolsk koordinator på projektet *Skoleudvikling i landdistrikter*.

B. Jadambaa begrundet udnævnelsen af kronprins Frederik til æresdoktor netop som et udtryk for anerkendelse af Danmarks vedholdende støtte til uddannelse i Mon-

goliet og for den interesse for landet, som kronprinsen har vist gennem en lang årrække.

Johnny Baltzersen

Den første fase af Danmarks bistand til Mongoliets uddannelsessektor løb fra 1992 til 1999 som bilateralt samarbejde mellem den danske og den mongolske regering. Samarbejdet blev dog i praksis forankret i hhv. *Mongolian State University of Education* og den daværende *Danmarks Lærerhøjskole*. Bistanden fokuserede bl.a. på udvikling af lærernes efteruddannelse, udvikling af nye læseplaner og undervisningsmaterialer samt nytænkning af tilrettelæggelse af skolegang i mindre og fjernliggende landsbyer (*bag* og *sum*). Da den bilaterale bistand ophørte i 1999 godkendte Danida en ansøgning fra Dansk Mongolsk Selskab til projektet *Skoleudvikling i landdistrikter*.

Projektet omfatter i dag 80 skoler i bag og sum i alle 20 provinser (*aimag*) og fokuserer på udvikling af samarbejde mellem skoler og lokalsamfund, professionsudvikling af lærere og skoleledere, bedre undervisning, flere og bedre undervisningsmaterialer og sikring af skolegang for børn fra fattige familier. Projektet løber frem til 2010.

Kasakherne i Vestmongoliet

Dette indlæg er det første i en serie, hvor danske forskere præsenterer sig selv og deres forskning med relation til Mongoliet og mongoler.

Min PhD, som jeg gjorde færdig på *School of Oriental and African Studies (SOAS), University of London* i sommeren 2007, handler om kasakherne, som bor i det vestlige Mongoliet. Den fokuserer på indlæringsprocesser i håndværksproduktion og kasakhiske kvinders specialiserede håndværkskundskab og viden om håndværk. Afhandlingen er baseret på et års feltarbejde og erfaringsopsamling hos en kasakhisk familie i Bayan-Ölgii.

Der bor ca. 100.000 kasakher i den vestligste provins i Mongoliet, Bayan-Ölgii. De fleste kasakher bor i yurt (*kiiz yi* på kasakhisk) i sommertid, men i bjælkehytter eller lerklinede huse resten af året. Både vinterhuset og yurten er grun-

digt møbleret med filttæpper og broderede tekstiler. Kraftige og farverige filttæpper bruges som sidde- og soveplads, store broderede vægtæpper dekorerer væggen bag hver seng, og andre broderede og vævede tekstiler hænger dekorativt på vægge og andre møbler. Unge piger lærer at lave disse tekstiler til hjemmet som en del af hverdagen.

Min afhandling fokuserer på deres indlæringsprocesser og på den praktiske viden, disse kvinder bliver ved med at udvikle gennem hele deres liv. Jeg er interesseret i forskellige synsvikler på indlæring og praktisk viden og trækker på ideer inden for antropologi og filosofi.

I det seneste år har jeg undervist som lektor på *Brunel University* i

London på et kandidatprogram, som dækker forskellige antropologiske og psykologiske perspektiver om indlæring. Jeg har også bidraget til arbejdet på C-FAR (*Centre for Child-focused Anthropological Research*) på Brunel.

I det kommende år vil jeg være tilknyttet antropologiafdelingen på Brunel som *ESRC post doctoral fellow* og vil fortsætte og udvide min forskning. Samtidig er jeg i gang med at organisere en udstilling af kasakhiske håndværk fra vestmongoliet, som vil finde sted fra juni til september 2009 på *The Brunei Gallery* ved SOAS i London.

Anna Portisch
ap48@soas.ac.uk

Anna Odland Portisch

- PhD: Social Anthropology, School of Oriental and African Studies, University of London. Thesis title: *Kazakh 'syрмаq'-production in western Mongolia: Learning and skill in a domestic craft tradition*, 2003-07.
- Masters Degree: Social Anthropology, School of Oriental and African Studies, 1998-2000.
- BA (Hons): Geography, University of Sussex, 1994-97.
- Student fra Rysensteen Gymnasium, 1992.

Tilberedning af 'bouarsaq' (små brød vendt i smeltet kofedt) i en sommerger ved Dayan-søen tæt på den kinesiske grænse.

*Altai-bjergenes østligste udløbere i
Gobi-ørkenen.*

Rejsen under den blå himmel-hvælvning

Mongoliet var ikke på min lange liste over lande, som jeg gerne ville besøge. En tilfældighed førte mig dertil i 1993, og det skulle vise sig, at for mig vil rejsen til Mongoliet aldrig rigtig afsluttes. Jeg vil altid være i landet eller på vej dertil.

Jeg har altid været draget mod fremmede himmelstrøg. Fra første skoledag satte det præg på hvilke bøger, der blev lånt hjem til læsning. Mange lande har draget min interesse. Mongoliet var ikke et af disse lande.

Det var en tilfældighed, der førte mig til Mongoliet. En kollega ringede og spurgte om jeg kunne tænke mig at være med i et team, der gav tilbud på at lave en økoturisme-plan for Mongoliet. Det lød jo spændende, så uden tøven bekræftede jeg – og glemte så alt. Pludselig en dag lød beskeden, at nu skulle vi i gang med projektet i Mongoliet.

De to øvrige i teamet drog i forvejen, mens jeg skulle komme en

uges tid efter dem. Efter møde på den danske ambassade i Beijing, så jeg en sen eftermiddag for første gang fra flyet Mongoliets ørken i syd, fulgt af uendelige bølgende græssletter længere mod nord. Da flyets dør gik op slog frisk luft, stilhed og en følelse af, at her er højt til himmelen mig i møde. Det er da bare et sted, man skal tilbage til igen og igen, tænkte jeg. En fornemmelse der aldrig før har slået mig fra første sekund et nyt sted.

I den sparsomme ankomsthall ventede en chauffør på mig. Skønt vi ikke kunne tale sammen fandt vi hinanden og jeg blev ført ud til mit første møde med en russisk jeep af mærket *Urs*. Den type jeep har jeg

gennem de efterfølgende år opbygget en stor respekt for og ja næsten kærlighed til. Jeg blev kørt afsted, først ind mod Ulaan Baatar, landets hovedstad, men så pludselig drejede vi af mod bjergene skumplende ad en opkørt markvej. For enden af vejen nåede vi til det, der skulle vise sig at være mit hotel. Bygningen og mit værelse virkede noget ramponeret og overalt lugtede der af gammelt vådt får.

Jeg blev taget godt imod og vist hen til aftensmaden – kold forret af kød (fårekød forstås) og dejlig varm hovedret med fårekød. Brød og ris fulgte med. Jeg lærte hurtigt at sætte pris på dette tilbehør, for salater, kartofler og grønsager så jeg ikke,

og selv ris og brød var ikke del af maden, så snart vi var borte fra hovedstaden. Hos nomaderne spises kød, kød og atter kød, oftest fårekød, og dertil drikkes mælk, spises smør og hård mongolsk ost.

For at få lidt luft gik jeg en aften tur op på Bogd Khan plateauet bag Nuht Hotel. Her blomstrede forårsblomster og de første spæde blade tittede frem på buske og træer, og det skönt vi var først i juni. Jeg satte mig og kiggede på en stor flok kron-dyr der roligt græssede.

Sydpå til Gobi

Næste morgen fløj jeg sydpå til Dalanzadgad i Gobi, for her ventede mine kollegaer fra Danmark og vore mongolske samarbejdspartnere. Flyet landede i sandet ved en gruppe ger – hvide filtbeklædte telte som er nomadernes bolig. Jeg kiggede forgæves efter vesterlændinge. Efter en halv times venten dukkede en smilende mongol i traditionel dragt op og udtalte noget, der til forveksling kunne lyde som mit navn. Han førte mig hen til endnu en *Urs* og afsted gik det forbi ruinlignende betonbygninger og ud af det bebyggede område.

Efter en rum tid sås en jeep i horisonten. Den var omgivet af folk. Det viste sig at være mine kollegaer, hvis jeep var gået tør for benzin. Endnu et ofte forekommende fænomen skulle det vise sig, ligesom de hyppige punkteringer. Det er ikke lige nemt at få bragt benzin ud i alle afkroge af et 1,5 millioner kvadratkilometer stort land, hvor der kun lever 2,5 millioner mennesker, og halvdelen af dem findes i eller tæt ved Ulaan Baatar.

Jeg var blevet lovet en tolk som talte engelsk, men det viste sig at Suvd godt nok talte andet end mongolsk, dog var det tysk. Det var lidt

af en overraskelse og jeg måtte i gang med at støve mit halvglemte skoletysk af. Suvd viste sig at være biolog som jeg, meget vidende om natur og kultur. Kort sagt guld værd. Til den dag i dag er hun en af mine bedste venner.

Arbejde med økoturisme eller turisme for naturinteresserede, som jeg foretrækker at kalde den type turisme, som Mongoliet ville fremme, gav mulighed for at komme ud og se noget af alle herlighederne, og dem er der mange af omkring Dalanzadgad. En så sårbar og uendelig stor natur udstillet i smukke landskaber uden bygninger, veje, master eller anden synlig menneskelig påvirkning. Allerede i 1993 erklærede Mongoliets miljøministre, at 25% af landet skulle beskyttes og udlægges som nationalparker. Det var det grundlag, vi skulle planlægge ud fra.

Når vand og benzin var tanket, kiks og ris pakket og vore russiske halmmåtte-soveposer rullet sammen, var vi klar til at drage afsted. I bjergområdet »De tre Skønheder« vandrede vi ind i Gribbekløften, mens en grib cirklede over os og en stenbuk skeptisk betragtede os fra toppen af klippen. Inde i bunden af kløften mødte vi et forunderligt syn. Skönt midt i ørkenen ligger her en

gletscher af blå is, som selv om sommeren er at finde her.

I den anden retning fra Dalanzadgad kommer man til »De flammende Klipper«, hvor saxaul-træerne gror. Træerne er nøjsomme, har dybe rødder og gror uendelig langsomt, så de klarer sig til trods for meget varme somre, sandstorme, tørke og meget kolde vintre. Træerne giver føde til nomadernes kameler, når vinteren lægger sig over landet – og før tam-kamelerne var det de vilde kameler der nød godt af saxaulen. Vilde kameler findes der nu kun ca. 2-300 af, alle i Gobi-nationalparken i landets sydvestlige hjørne.

Mod nord kommer man hurtigt til halvsteppe med lav græsagtig vegetation. Sætter man sig stille her pusler det overalt omkring én, for her vrirler det med gnavernes af forskellige slags. Jeg sendte min læge en venlig tanke. Da jeg før afrejsen spurgte til sygdomme og bl.a. nævnte pest, som stadig findes i Mongoliet, svarede han at det var ikke noget problem, blot man ikke kom tæt på gnavernes. Han kunne jo ikke vide at hele steppen er fyldt med disse små pelsklædte fyre, som med venligt plirrende øjne stopper op og kaster et hurtigt blik på mig inden de fortsætter deres travle dag.

Forfatteren på besøg hos Suvds familie.

Nær grænsen til Kina

En dag drog vi sydpå fra Dalanzadgad til området ved grænsen til Kina. Vi så flere flokke af gazeller, der også har tilpasset sig livet under de ekstreme forhold. Kineserne mener af samme årsag, at gazellernes blod er sundt at drikke. Derfor nedlægger de trods fredning mange gazeller og tapper blodet af dem. I klipperne her mod syd findes sneleopard, men skønt den er sjælden og fredet ender skind af ulovligt nedskudte sneleoparder jævnlige i Ulaan Baatar, hvor de sælges til turister. Turistens risiko for at blive opdaget ved hjemkomsten er stor, og så følger konfiskation af skind og bøder på mange tusinde kroner, men det bekymrer ikke sælgeren.

I den sydlige del slog vi lejr og rullede vore halmmadrasser ud på ørkenens sand. En ulden overside kunne lynes op, så man kunne kravle ind og lyne helt til igen. Praktisk når der er koldt – eller en af de mange sandstorme hærger. En aften, da solen var på vej ned og sendte de smukkeste rødlige stråler ud over landskabet, dukkede en flok af det asiatiske vildæsel op. Hvordan et så stort dyr som khulan kan overleve i Gobi er uforståeligt. På plads i min sovepose lignede jeg på afstand vel nærmest blot en lille klit. Khulanerne kom ganske nær. Jeg kunne lugte dem og høre dem gumle. Deres interesse gik mod en gruppe ret uvenligt udseende buske tæt ved mig. Buskene havde meget små blade, meget store torne og frø i lækre lysegrønne bælg. Khulanerne lavede trutmund med læberne og fiskede forsigtigt bælg efter bælg med en omhyggelig præcision, der gik ud på ikke at blive stukket af tornene. Og godt smagte det kunne man høre på dem.

Aftensmaden tilberedes.

Dagen efter kørte vi rundt og ledte, fordi vi af lokale havde fået at vide, at der i klipperne i dette område var hulemalerier. Vi fandt dem og ikke nok med det, vi kom også forbi de træer hvorunder den kendte danske opdagelsesrejsende Haslund-Christensen i begyndelse af forrige århundrede blev afbildet til bogen *Jabonah*. Træerne står der stadig og er et af de få gode hvilesteder for lille tårnfalk som holder til i området. Fra træerne flyver den afsted for at fange flyvende biller og andre insekter. Når byttet er fanget går det tilbage til træet, hvor byttet fortæres og resterne falder ned i en bunke på jorden under træerne.

Næste nat sov Suvd og jeg inde i en hytte bygget til de biologer som af og til sendes hertil for at undersøge områdets vilde dyr. Dejligt at være inden døre, og vi sov hurtigt ind. Pludselig hørte vi begge en meget høj skramlen og gnavende lyd. Efter at have sundet os lidt fandt vi lykten frem og kunne konstatere, at lyden kom fra den gryde, hvor resten af kødet fra aftensmåltidet blev opbevaret. Vi listede nærmere og løftede forsigtigt låget – og dér kiggede et forundret langøret pindsvin op på os. Pindsvinet blev lempet udenfor, sikkert skuffet, nu hvor det endelig havde fået knebet sig ind under døren til hytten for at kaste sig over et festmåltid af fårekød.

Hermin Tsau

Vi vendte tilbage til Dalanzadgad. Ministeren og andre højtstående personer var ankommet for at drøfte fremtiden for turisme til landet og de trusler der måtte være mod naturen og grundlaget for denne turisme. Ministeren fremhævede frygten for den globale opvarmning, som allerede her i ørkenen satte sit præg ved mindre regn og mere varme. I dag 14 år senere taler folk verden over om den globale opvarmning – og i Gribbekløften i Gobi er den flotte blå gletscher næsten forsvundet.

I forbindelse med mødet var der arrangeret en kunstudstilling, hvor lokale udstillede billeder de havde malet. Mine øjne faldt især på ét billede, der viste en rød klippekloft med en oase af grønne buske. Hermin Tsau stod der at læse under billedet. Forud for turen til Mongoliet var landet mest kendt for mig som Genghis Khans land og mest af alt som det sted i verden hvor fossiler af flest forskellige dinosaurer var fundet.

Området med de mest kendte dinosaur-fund hedder Hermin Tsau. Jeg havde ikke haft held til at finde ud af, hvor i Gobi dette sted lå. Ved ihærdig indsats lykkedes det Suvd at finde frem til hvem der havde ma-

Tamarisk-oasen ved Hermin Tsau.

let billedet. Det var en skolelærer, som kom fra et område tæt ved Hermin Tsau. Min chauffør, Yayal, fik til opgave at få at vide hvordan vi kunne finde frem til området. Det viste sig at ligge mod vest, hvor vi ville finde et sort enkeltliggende lavt bjerg. Dette skulle vi køre højre om og så ville vi være ved indgangen til Hermin Tsau kløften.

Kort over Mongoliet var der ikke meget af på den tid. Vi havde ikke GPS eller kompas. Vi havde noget endnu bedre: en mongolsk langturschauffør der kender områderne og ved hvordan man må spørge sig frem undervejs. Vi havde held til at få en god forsyning af benzin som stabledes i dunke bag i jeepen sammen med vand, ris og kiks. Fårekød, mælk og mongolsk ost købtes af de nomader vi mødte på vor vej.

På rejse i ørkenen

Så drog vi afsted på en rejse der i alle henseender var skelsættende og en dannelsesrejse. Med en fornemmelse af at køre i bogstavelig forstand ud i det blå drog vi mod vest. Hvor langt vi skulle, vidste vi ikke. Hvor længe det ville tage, vidste vi heller ikke. Når jeg spurgte vor chauffør om hvor længe en strækning ville tage, viste han med hånden på gerens væg. Det ville tage fra

solopgang til solen stod så højt på gerens væg.

Mens vi kørte fordrev vi tiden med at Suvd underviste i mongolsk for nybegyndere. Hun fortalte om nomadernes kultur og hvorledes man gebærder sig, når vi som det ofte skete blev inviteret ind som gæster. Yayal sang forskellige karakteristiske mongolske lang-sange, som på forunderlig vis smeltede sammen med landskabet. Ind imellem sad vi i tavshed og jeg sugede indtrykkene til mig af alle de så vidt forskellige landskaber, man finder i Gobi. De lokale siger der er 37 forskellige ørkener, fra sand over forskellige slags sten, skifer til rødclipper.

Undervejs snakkede vi med nomader – kom vi ikke til dem, kom de ridende efter os for at standse os og høre nyt. »Jo, mente de et sted, nu er der efterhånden megen trafik her hos os. I forgårs kom der også en jeep forbi.« Det blev til mange besøg hos familier med airag og archi, velkomstskålen og sang. Den gærede hoppemælk smager ganske fortræffeligt, men archi, der er en slags vodka destilleret fra den gærede mælk, bliver aldrig min favorit.

Suvd og jeg lærte, at dejlige grønne græsmaatler i Gobi ikke er et sted, hvor man slår sig ned for natten. Regner det i løbet af natten i

bjergene langt borte forandres græsmaatlen pludselig til en rivende flod. Vi vænnede os også til ulvenes hyggelige tuden mod månen.

En aften ved solnedgang var jeg krøbet i soveposen, da jeg hørte en fugl kvidre. Øjeblikket efter kvidrede den igen, men nu fra en lidt anden vinkel, og det forsatte. Jeg lyndede forsigtig lidt op og så en ørkenstenpikker, som kiggede på mig, kvidrede, fløj lidt videre i cirklen omkring mig, satte sig og kvidrede på ny, som for at spørge, hvad er det, der pludseligt er kommet ind i mit område. Solen gik ned.

Ved solopgang blev jeg vækket af samme kvidren. Stenpikkeren tog igen en runde om mig for at se, om den underlige ting stadig var her. Fugle i Gobi ser ikke mange mennesker og undertiden kommer man meget tæt på dem. De er glade for skygge som er sjældnen at finde i ørkenen. Skyggen under en holdende bil eller den skygge en person kaster, får dem til at slå sig ned for at hvile i den herlige kølighed.

I dinosaurland

Endelig. Det måtte være det sorte bjerg. Vi havde længe kørt i et fladt terræn med sand og småsten. Da vi nåede 180 grader højre om bjerget åbnede en slugt sig foran os skrånende ned i en kløft med røde klipper og i bunden sås en oase med grønne tamarisk-buske. Et par ravne cirklede med gjaldende dybe kald over os – ellers var alt tyst. Vi vandrede ind gennem kløften og bag den åbnede et landskab med røde klipper sig foran os.

Da dinosaurerne vandrede her var der stor frodighed, men noget skete og de blev dækket af mudder og senere rødsandsklipper. Gennem millioner af år blev klipperne dækket af sand, som nu igen var blæst

bort, så klipperne var at se i denne store forsænkede dal. I klipperne sad fossile dinosaur-æg og flere steder var der stykker af fossile knogler. Fantastisk at tænke på at de dinosaurer, som næsten alle kender: velociraptor (den der kan løbe hurtigt) og oviraptor (den der stjæler æg), er fundet her. Jeg gik næsten og ventede på at se en dinosaur komme rundt om næste klippefremspring.

På vor vej tilbage til Dalanzadgad mødte vi to amerikanere, der arbejdede på at aftvinge klipperne deres hemmelige gemmer. De fortalte med glæde om deres arbejde. De arbejdede netop nu på at samle så mange æg som muligt, af de der blev fundet sammen med oviraptor. De ville undersøge dem nærmere for at finde ud af hvilke arters æg, det var denne dinosaur tilsyneladende var i gang med at æde.

Dinosaur-æg.

Året efter læste jeg, at amerikanerne som en sensation havde fundet et lille skelet inden i et af de fossile æg, og minsanten om ikke skelettet var en lille oviraptor. Så nu ved vi, at dinosaur slet ikke var i færd med at røve æggene, som de ofte findes sammen med. I stedet passer de på reden, hvor de har lagt æg. Så egentlig fortjener dinosaur en nyt navn.

Efter tiden i Gobi koncentrerede vi os om steppeområderne syd og vest for Ulaan Baatar. På turene som ofte bragte os gennem klippeområder lærte vi endnu mere end i ørkenen, at nok er *Urs* ikke hurtig og ej heller komfortabel, men den kan

klare næsten alt. Og skulle noget gå i stykker, skiller chaufføren næsten hele jeepen ad, pusler med den og samler den igen og så er vi klar til at køre videre. Godt nok er der gået nogle timer, men dem har vi så brugt på at kigge på det sted, hvor vi er stoppet.

'Urs', den russiske jeep, får et velfortjent hvil, mens uvejret trækker op.

Forunderligt at der her i naturen findes mange af de planter, blandt andet mange liljer, som vi i forældet form har i vore haver. Fugle ser vi mange af. Mest rovfugle der lever af vrимlen af gnavere. Også den største grib, den sorte munkegrib der mest af alt ligner en flyvende dør når man ser den nedefra. Disse store gribbe lever af ådsler af får og andre af Mongoliets ca. 22 millioner husdyr som er bukket under. Mest dragende er det at betragte de mange elegante traner. Jomfrutranen yngler på stepperne og overalt høres deres kald, som svarer til det navn mongolerne har givet fuglen, togaruu.

Den blå himmel-hvælving

Opgaven i Mongoliet var afsluttet, men mit forsæt om at vende tilbage var lyslevende. Tiden i Mongoliet gav anledning og rig lejlighed til at filosofere over livet. Under den blå himmel-hvælving formede en beslutning sig om at skifte spor, at forlade jobbet i staten for fremover at arbejde som selvstændig konsulent.

Det er blevet september, og af og til ligger der sne om morgenen. Tra-

nerne er rejst sydpå og jeg savner deres hilsen »togaruu togaruu«. Planter og blade har antaget mørke gule og røde farver og overalt på stepperne pusler og småsnakker gnaverne. Der skal sankes til hus, så man kan klare sig gennem en lang kold vinter.

Jeg er allerede efter få måneders fravær igen tilbage i Mongoliet på vej til Gobi-nationalparken. Her lever de sidste få hundrede vilde kameler. Det er nu ikke dem der bringer mig hertil. Jeg er her for at samarbejde med landets miljøministerium om at udarbejde en plan for beskyttelse af Gobi-bjørnen. Alle havde indtil nu troet, at Gobi-bjørnen var en brun bjørn, som blot var mindre fordi den lever i ørkenen.

Genetiske undersøgelser har imidlertid slået fast, at den er en art for sig selv, og nu hedder den Isabella-bjørn. Den er meget sjælden og findes kun her og lidt ind i Kina. Bjørnen lever meget nøjsomt i ørkensens oaser. Kun om sommeren er der fest, for da er nitraria-buskene tyngede af velmagende røde og sorte bær. Derudover er bjørnens hovedføde rabarber, som er en vild plante fra denne del af verden. Ørkenrabarber har meget små blade, så det er rødderne, bjørnen graver op og lever af.

Siden de to rejser i 1993 har jeg været mange gange i Mongoliet. Hver gang byder landet på nye forunderlige oplevelser. Jeg tror, at det at rejse under den blå himmel-hvælving vil drage mig for altid. ■

Tekst og foto:
Birgith Sloth

Artiklen er et bidrag til bogen, *Langt ude i verden. På rejse med kvindelige eventyrere*. Bogen udkom på Gyldendal i efteråret 2007.

Burmaa og Selenge bringer denne gang en opskrift på en meget populær mongolsk hverdagsret 'puntuuztei huurga'.

Mongolsk stírfry med glasnudler

Ingredienser:

(4 personer)

200 g glasnudler/kartoffelnudler
(kan købes i kinesiske forretninger)

300 g okse- eller lammekød

1 løg

2 hvidløg

Salt, peber

2 små gulerødder

100 g hvidkål

Planteolie

1 dl vand + 1 liter vand til glasnudlerne

Mørk eller lys soya sauce

Tilberedning:

1. Kog vand og læg nudlerne i en gryde med kogt vand, til de er bløde (ca. 30 min.).
2. Skær grøntsager og kødet i lange strimler.
3. Steg grøntsager i planteolie, til løget er gyldent.
4. Kom kødet i, steg med salt, peber og soya sauce, til kødet er brunt.
5. Tilsæt vand og kog i 30 min. med låg på.
6. Tag nudlerne fra vandet, klip dem med en saks og læg nudlerne i kødet og grøntsager.
7. Steg alle ingredienserne i ca. 10 min.

Lena Tidemands største fornøjelse under sit ophold i Mongoliet var at gå på jagt. Her viser hun stolt en nedlagt kongeørn frem for fotografen. Nasjonalbiblioteket, Oslo

I Ger 64 kan man læse beretningen om Lena Tidemand fra hendes fødsel i et københavnsk middelklassehjem i 1882 og til hendes mangeårige otium i den norske bygd Sellegrod ved Farsund, hvor hun døde i en alder af 76 år. I årene 1927-28 besøgte hun lægen Carl Krebs, som på dette tidspunkt drev forsøgsgården i Bulguntal sammen med broderen Ove Krebs og landmanden Erik Isager. I fire dele fortæller Tidemand om sit ophold på gården. Samtlige billeder er taget med Lena Tidemands kameraer. Negativerne er i familiens eje.

En sygeplejerske i Mongoliet - I

Den danske sygeplejerske Lena Tidemands oplevelser i Mongoliet 1927-28 fortalt gennem hendes dagbog, breve og manuskripter.

Denne beretning er en sammenskrivning af Lena Tidemands dagbog, breve og manuskripter. Redaktionen har valgt at foretage en sammenskrivning, fordi Lena Tidemand fortæller om de samme begivenheder forskellige steder, og beretningerne er ikke helt ens. Redaktionen har også valgt at gengive teksten i nudansk skriveform af hensyn til læsbarheden. Men redaktionen har valgt at bruge Lena Tidemands egne ord og måder at udtrykke sig på. Er der uklarheder, bringer redaktionen nogle forklarende slutnoter, som ikke er skrevet af Lena Tidemand. Redaktionen har desuden valgt kun at bringe uddrag, hvor det handler om livet i Mongoliet. Private bemærkninger er ikke medtaget.

Oplysningerne er blandet med, hvad hun selv skrev i sin dagbog, som familien venligst har ladet redaktionen læse. Lena Tidemand skrev et par linier hver dag i sin dagbog. Typisk skriver hun om vejret, om de jagtdyr hun så, og dem hun skød, om de blomster hun så, om de ni store brød hun bagte nogle gange om måneden, om hvem der kom og rejste fra gården. Ikke mindst fortæller hun om sine dejlige ture i naturen.

Der bringes kun små glimt fra hendes dagbog. Den er håndskreven, og det kan være svært at tyde hendes håndskrift, især når det gælder de mongolske navne, hvor man

ikke af sammenhængen kan gætte stavemåden.

Klimaet i Mongoliet er meget anderledes end i Danmark. Der er kun få cm nedbør om året, så det er et meget tørt klima. Temperaturen svinger fra +40° C sommer til -40° C vinter, så bakterier har svært ved at overleve på grund af stærk kulde, hed varme og mangel på vand. I Mongoliet er der omkring 250 solskinsdage om året. Menneskene lever meget udendørs. Det er derfor vigtigt at beholde et tyndt beskyttende lag »snavs« på huden, så den ikke brændes af solen.

Folkeslag, som lever dybt inde i kontinenterne, finder det ikke naturligt at kunne svømme i modsætning til os, der har havet inden for rækkevidde hvor som helst i landet. Når man ikke kan svømme, vil man ikke boltre sig i vand. Vandet i de mongolske floder og søer er koldt det meste af året, så det frister ikke til en dukkert. Når klimaet er tørt og kulden holder bakterierne i ave, bliver man ikke så beskidt i det hele taget. Visse steder i Mongoliet er vandet så sparsomt, at man må spare på det til drikkevand.

Lena Tidemand havde virket som sygeplejerske i 15 år, da hun kom til Mongoliet. Blandt andet havde hun taget et særligt kursus i hygiejne 1920-21 og i moderkundskab 1926, begge i London. Lena havde en negativ holdning til mongoler, fordi hun syntes, at de var for beskidte ef-

ter hendes smag. Gang på gang får hun flettet snavset ind i sin beretning. Hun er næsten besat af at påpege snavset overalt. Lena Tide-
mand er heller ikke særlig imponeret af lamaerne eller buddhismen. Det, der tiltaler hende, er det frie liv i den smukke natur og glæden ved at jage.

Hendes beretning fra Mongoliet bærer ikke meget præg af, at hun har fungeret som sygeplejerske, lige bortset fra den fødsel hun omtaler. Så hvorfor tog hun overhovedet til Mongoliet? Hun kendte Carl Krebs fra Røde Kors arbejdet i Rusland. Oktober 1926 var hun tilbage i København efter sit kursus om modermælk og spædbørn i London. Der er ikke oplysninger om, at hun da havde et job. Allerede maj 1927 er hun i Mongoliet, så hun havde kun været i København et halvt år. Hvorfor tog hun til Mongoliet?

Ankomsten til Mongoliet

Det første jeg så af mongoler var en gammel kvinde: Hun så ikke meget appetitlig ud, og i virkeligheden var hun meget værre, særlig når De hører, at hun aldrig i sit liv er blevet vasket på kroppen og heller ikke nogensinde har fået sit tøj vasket. Dette er ikke snak, men den rene sandhed.

Det næste jeg så, var syv silkeklædte, men overordentlig snavsede told-embedsmænd, der sad på gulvet eller rettere sagt jorden i deres filttelt, kaldet jurte, og spillede – skak var det vist – med brikker, der var afpillede ryghvirvler¹⁾. De sad og røg deres lange piber og tog ikke spor notits af mig, der kom ind i jurten med mit pas, der var forsynet med mongolsk visum. Tænke sig alt det besvær jeg havde haft i Moskva

for at få det visum, og så lod det her til at være ganske overflødig²⁾.

Stedet her hed Pristan og lå ved søen Kossogols [Khövsgöl] nordre ende. Jeg var kommen frem ved at køre med hest og vogn i 10 dage fra Irkutsk³⁾. Det havde været en meget interessant og dejlig tur. Nu skulle jeg her leje ny kusk og nye heste og køre en ganske forfærdelig besværlig vej i 4 dage, inden jeg nåede Hathill [Khatgal], som var vor poststation. I Hathill skulle dr. Krebs være og tage imod mig⁴⁾.

I Pristan boede et par russiske familier⁵⁾. Jeg fik fat på den første, som også var den bedste. Konen var så venlig. Hun viste mig alle sine kister med mandens og børnenes klæder og sagde stolt: »Vi har også tandbørste« og tog en lille æske frem, hvori der lå en tandbørste

På vej fra Irkutsk til Bulguntai, maj 1927.

mellem nogle hækpleprøver. Om natten sov jeg dejligt på et bjørneskind på gulvet.

Sønnen i huset fik jeg engageret til kusk. Vi startede i den tidlige morgenstund og i det dejlige vejr. Åh, hvor naturen var storslået. Der var de dejligste blomster, for det var jo forår, maj måned 1927, og fuglene sang, gøgene kukkede i det uendelige, tranerne dansede på engene, og ørnene kredsede i luften over os.

Nætterne var meget kolde. Vi lavede et mægtigt bål, som blev vedligeholdt hele natten, også for at holde ulvene borte. Men meget af vejen var frygtelig besværlig. Vi skulle op over mange høje pas og over mange floder (nogle gange med båd) og gennem mange moser. Mange steder var vejene sten på sten så umådelige, at man sad i én angst for, hvordan det skulle gå. Når jeg gjorde kusken opmærksom på, at man kunne køre lidt forsigtigt, svarede han: »Nitchevo, ekvipage krepko« (joh-joh). Jeg følte mig fuldstændig som hakket bøv, da vi på fjerdedagen kom til Hathill, der ligger henrivende ved Kossogols sydlige spids.

Rejsen fra Hathill til Bulguntal

Dr. Krebs var netop dagen i forvejen kommen dertil for at tage imod mig. Nu skulle vi blot køre 100 kilometer, inden vi nåede Bulguntal, der var målet for min rejse. Men det tog 3 døgn at nå derhen, for vi fik nemlig snevejr, så vi måtte sidde ude i skoven i 1½ døgn.

I et brev⁶⁾ til familien fortæller Lena Tidemand om turen:

Onsdag, 1. juni tog dr. Krebs og jeg afsted fra Hathill. Krebs red på en hest og førte ved siden af den anden hest, der trak en tohjulet vogn, hvorpå jeg sad. Det var en alt andet end behagelig kørsel. Men det hjalp jo, at landskaberne var smukke. Imidlertid fik vi regn, og da vi stadig ville nå et godt stykke frem til

Lena Tidemand søger ly for vejrliget på den sidste del af rejsen.

en god lejrplads, blev vi våde, og det værste var, at jorden var pjaskvåd. Det havde nemlig regnet de sidste 3-4 dage, så det var svært at få et bål i stand.

Krebs er flink til at lave bål. Han startede bålet i sin hat, efter at vi først havde ledt efter lidt tørre kviste i gamle udhulede rådne lærkestammer. Det var dejligt at få et godt bål og få varmet sig og lavet te. Har man først fået det til at brænde, så er der nok tørt gammelt brænde at holde ilden vedlige med. Det var sandelig godt, at jeg havde det regnslag med. Det blev brugt til tag. Det blev lagt over vognstængerne – ellers ved jeg ikke hvordan vi havde klarer det, for da jeg vågnede om morgenen, var der et 5-6 tommer tykt sne-lag på jorden.

De lysegrønne lærketræer så jo smukke ud, men behageligt var det ikke. Kun var der det gode, at vi havde vand let ved hånden til tekogning. Så måtte vi sidde der og kukkelure. Det klarede op om eftermiddagen kl. 4, og vi troede, vi kunne rejse videre, men det tog til at sne igen. Så vi måtte overnatte en gang til. Om natten blev det så dejligt stjerneklart, og kl. 3 stod vi op og kørte afsted kl. 4½.

Det blev en meget smuk dag, og vejen var skøn. Der var så meget at lægge mærke til og høre. Træerne i skoven var lutter lærketræer, og de var sprunget ud og var grønne som smaragder. Stepperne og mosegrundene vi kørte over var fulde af blomster, mange, mange nye for mig. Vi kørte op og ned og op og ned og måtte ofte stå af og gå gennem passene, og det var ofte besværligt, men dog langt fra sådan som vejen fra Hanga [Khankh] til Hathill. Det er den værste jeg har været ude for, man forsværger, at man igen tager den tur til vogns, og sikkert er, at det havde været 10 gange lettere at ride, selv om man aldrig havde siddet på en hest før. For den kan kun gå. Der er ikke tale om trav – og hurtigere havde det også været.

Nå, men det var på vejen til Bulguntal vi var. Vi hørte hele døgnet rundt gøgen og hærfluglene. Vi så mange ørne. Natten var pragtfuld med så klare tindrende stjerner over sig, men koldt. Man må altid have stort bål. Jeg stod mange gange op om nætterne og trak træstammerne (brændet) længere ind i ilden. Det brænder jo hurtigt i fri luft.

Næste dag var også så smuk. Vi kom forbi et kloster. Det lignede kinesiske pagoder. Men mongolerne er jo også buddhister. Flere fine lamaer mødte vi. De kommer altid ridende. De har en morsom dragt, gerne rød i farven. Det er en lang frakke med meget lange ærmer, og så bærer de den morsomste lille hat, der er af rødt og gult silke og går op i en spids, og i nakken hænger to lange, brede røde silkebånd.

Den dag, altså 4. juni, pinselørdag aften kl. 9 nåede vi frem til stedet i Bulguntal, hvor dr. Carl Krebs, ingeniør Ove Krebs og landmand Erik Isager⁷⁾ boede. Og jeg kan ikke nægte, jeg blev meget skuffet ved at se »farmen«, et mørkt lavt hus med køkken og stue. I køkkenet hænger og ligger seletøj og remme og filtstykker, og så er alt værktøj dér. Selvfølgelig er der intet skab. Alt er så primitivt, at det er næsten umuligt at finde sig til rette – og så den

Zamong (til højre) passede sammen med resten af familien gårdens husdyr.

herremenage. De gør jo aldrig rent. Forresten nytter det ikke at gøre rent, og der er jo intet at gøre rent med, hverken klud, sæbe, kost, børster eller lignende.

En centrifuge og en kærne er skruet fast på køkkenbordet, og vi laver smør hveranden dag. Det er et væmmeligt arbejde, synes jeg, navnlig opvasken. Jeg synes jeg va-

sker op hele dagen og gør ild på. Men kommer jeg så ud på en ridetur, da glemmer jeg alt det besværlige huslige og nyder naturens dejlighed.

Nu kunne jeg ordentlig komme til at studere mongolernes liv, for de blev min daglige omgang. Russerne oppe i Hathill var vore nærmeste naboer, men det var jo 100 kilometer borte, og vejen var frygtelig. Jeg var der kun to gange, og mindre kunne det ikke være.

Fredag, 10. juni 1927 (brev hjem til familien):

Ja, *naturen* her er jo ganske dejlig, pragtfuld – men livet herude på »farmen«, hvis man kan kalde den med det fine navn, er mere end besværligt. Jeg tror rigtigt nok ikke jeg bliver her mere end 1 år; hvis jeg kan det, er det godt; selvfølgelig kan jeg rejse, når jeg har lyst. Jeg må sige, at jeg beundrer »drengene« her, at de kan leve livet her blandt disse mongoler. De er frække, de kommer ind i huset og opfører sig som om stuen er deres. Man er aldrig alene, og sidder man tilfældigt tilbords, da tager de deres træ-teskål frem fra bæltet og rækker frem til skænkning.

Mongolerne er fulde af hovedlus og kraplus. De er snavsede, at det ikke er til at beskrive, og så lugter de af snavs og får. Det gør i hvert fald vor mongol-kvægpasser-familie, og den består af en mand, kone, tre piger og to drenge, og et par stykker af dem hænger altid ude i køkkenet eller i stuen. Jeg har mit eget lille hus (et værelse). Det ligger vel 60 skridt fra det store hus, og jeg vil ikke have mongolerne løbende hos mig. Man kan ikke undgå at tage dem ind og vise dem sine sager. Men gå frit omkring herinde tillader jeg ikke.

Jeg er ellers i øjeblikket i gang med at stege en rådyr-kølle. Der kom en mongol i går og solgte os to rådyr (slagtede) for 4 kr. Det var dejligt igen at smage kød. Det er

længe siden jeg spiste kød, synes jeg. Jeg tror vi lever mest på mælk, smør og brød, og vi laver alt selv. I går bagte vi ni brød og hvert brød vejede ca. 1½ kg. Det er rugbrød. Smørret laver vi også selv, så vi får også kærnemælk, og det smager dejligt. Vi har en separator. Men jeg synes, at det er et meget stort arbejde at centrifugere fløden og kærne smørret. Vi har så meget mælk, at vi må gøre det hveranden dag. Jeg vil slet ikke tale om al den opvask, man bliver aldrig færdig. Der er altid noget, der skal vaskes af, og vandet må vi hente op fra floden. Det er ikke langt, men dog over 100 skridt.

Det er rigtigt nok sandt, hvad Isager skrev, at man må revidere sine renlighedsbegreber herude. Vil man være her, så må man være fuldstændig ligeglad med alt, og det er ikke let fra begyndelsen. Men med tiden bliver jeg vel lige som de andre, for det er ganske umuligt at få »drengene« til at blive europæiske igen herude i Mongoliet.

Jeg er begyndt at skrabe de to borde i køkkenet med en kniv, og der kom en del fedt og snavs af, men rent kan det aldrig blive. Der er vist aldrig gjort rent, man vasker sig også kun højst nødvendigt. Jeg har et par gange været i floden, men vandet er meget koldt endnu.

Her er ikke ro til brevskrivning; er man færdig med madlavning og opvask, kommer der gerne nogle mongoler, og så må de trakteres med te, hvis de er bekendte af Krebs'erne, og det er de fleste. Har man ild på, så går det an, men skal man først hugge brænde, da er det jo et arbejde. Nybyggerliv er besværligt!

Lørdag, 18. juni 1927 (dagbogsnotat – D):

Red ud i morges på hesten Minna over til bjergene og plukkede rabarber, liljer, roser, akelejer, kabelejer, strandasters, storkenæb, hari, anemoner etc. Traner, hærfigle, ku-

ku-ku. Gøgen fuld af narrestreger, legede eller drillede hærfugle.

Onsdag, 22. juni 1927 (D):

Red i morges ud kl. 9¼ og var hjemme kl. 2¼. Var ude ved passet og besøgte tre andre jurter. Så en mængde steppehøns. Dr. Krebs stødte på en, hesten Minna blev bange og gjorde et sidespring, så jeg faldt af. Så edelweiss. Jeg så mange gule valmuer på turen, den slags der dyrkes hjemme.

Fredag, 15. juli 1927 (D):

Stod op kl. 4, gik ud for at skyde trappegæs, men fandt først tre styk efter solen var gået op, så de var vågne og spadserede videre og fløj tilslut. Nu begynder ribsene at modnes, man kan spise enkelte, men sure er de rigtignok. Tranerne flyver stadig rundt her. Ridderspore blomstrer nu, blå.

Søndag, 17. juli 1927 (D):

Der kom en mongol ridende. Han blæste i en konkylie for at samle smør ind til *oovo*-festen, som skulle være i morgen, men er udsat 5 dage, fordi en lamas hest er løbet bort. – Syltede en lille skål med ribs.

Sommerfesten »Majdarin«

Onsdag, 20. juli 1927:

Stor *oovo*-fest – pragtfuld udsigt fra bjerget. Den lystige sommerfest foregik oppe på et helligt, højt bjerg, hvor der var sat et slags alter op – en *oovo*⁸⁾ – og er i grunden kun som et mægtigt lysthus i pyramideform dannet af afhugne birke- og lærketræer. Det ser jo flot ud. Oovoen ser fuldstændig ny grøn ud. Den er i dag pyntet med friske, opsatte træer. Mongolerne klæder sig på i deres bedste klæder. Det er et mægtigt, broget syn at se dem komme ridende i hundredvis op ad bjerget.

Ved siden af oovoen var et stort lama-telt slået op. Der sad alle lamaerne og trommede og *nommede*

– det vil sige gudstjeneste for folket – og åd og drak. Mange var fulde. Hver familie har givet til dem noget spiseligt, enten kød eller ost eller smør. Vi gik ind i det helligste og afhændede vort medbragte fårekød og en *haddak*, blå strimmel silke, til en lama. Vi gav såmænd en hel bede til festen. Når lamaerne har spist sig rigtig mætte, og der er holdt et ordentligt *nom*, finder der kød- og ostuddeling sted til alle tilstedeværende. Der var uenighed. Jeg fik to ben at gnave. Hvem der også er tilstede, det er de store ørne. De kredser oppe i luften og daler ned som et lyn, når man kaster et stykke kød ud i luften til dem. Ørnene fløj rundt. Der var ikke noget at tage for dem, for kødet var sparsomt.

Når nommet og spisningen oppe på bjerget er forbi, rides der tre gange rundt om oovoen og ilden uden for teltet. Så sættes kursen ned til dalen, hvor teltet igen sættes op. Nu foregår der brydning og hestevæddeløb. Væddeløbet foretages af børn, mest drenge, der sidder næsten nøgne på usaddele heste. De skal ride 12 kilometer i galop. Dog først skulle de ride derhen.

Mens drengene var borte, begyndte brydekampene. Bryderne klædte sig af, så de kun havde et bælte på, derpå tog de en slags vest på. Den bestod af lange ærmer og et stykke til ryg, der endte i to bånd, der blev bundet om livet foran. Der var en masse fiksfakserier førend de begyndte, og når de var færdige. De begyndte med at komme hen foran teltet, samlede hænderne og bøjede hovedet og lagde sig ned og berørte hovedet mod jorden. Så kom det morsomme. Nu dansede de nemlig med mærkværdige arm- og benfagter. Og så begyndte legen.

Når de var færdige med at bryde, dansede de lidt igen og bøjede sig, og gik så hen at drikke *airik* og fik ost, hvoraf de kastede små stykker op i luften. To mongoler stod og holdt deres hatte, mens de brødes,

og gik det ikke rask nok, fik de et lille klask på halen. Jeg havde taget sådanne morsomme fotografier, men de blev desværre senere taget fra mig af grænsepolitiet.

Nu kom drengene tilbage; der blev vist væddet om hestene, og med spændt opmærksomhed så man efter dem. En lille dreng kom først, nr. 2 blev en lille pige.

Mandag, 25. juli 1927 (D):

Tordenvejr om dagen. Hesten Minna kom over på øen. Sletten eller steppen i Bulguntal er 20 kilometer lang og 10 kilometer bred. Vi har her 106 får og lam, 65 køer og kalve og 17 heste. Vi er 1000 meter over havet. 600 verst⁹⁾ til Urga. Der lever 542.000 mongoler i Mongoliet. Befolkningen er aftaget med 50% siden 1876.

Torsdag, 28. juli 1927 (brev hjem til familien):

Det er jo rent fortvivlende med postgang. Der kommer hverken breve herfra eller hertil gennem Rusland – og hvorfor, ja, det ved ingen. Mongoliet er jo et selvstændigt land. Man skal have opholdstilladelse her, og rejser man ud, må man have visum, og det må man ordne et halvt år i forvejen, så om 4 måneder tænker jeg at begynde på den historie, for jeg tror ikke, at jeg bliver her mere end 1 år. Livet her tiltaler mig ikke særligt. Naturen er jo pragtfuld. Hvis jeg på en eller anden måde kan få en beskæftigelse i Shimba eller Kultul (altså i Rusland), så kunne jeg tænke mig at blive der et års tid.

Fredag, 29. juli 1927 (D):

Købte to heste for 30 US\$. De havde begge sår på ryggen. Den ene kalder jeg »Djengis Khan«, den anden »Kublai Khan«.

Søndag, 14. august 1927 (D):

Isager kom kl. 6½ morgen. Kun brugt 17 dage herved. Bragte et lille

Lamaer »nommer« i ger (jurte).

råkid hjem om eftermiddagen. Storartet er han, tror jeg ganske bestemt. Ove Krebs kom hjem kl. 8 morgen.

Stor lama-fest i jurten

Tirsdag, 30. august 1927 (D):

Lamaen har narret dem siden i lørdags. Han lod sige, at nu kunne de godt slagte og koge fåret, for nu kom han. Der er et vældigt halløj derovre. Lamaen sidder og mumler på tibetansk, hundreder af bønner, alt imens han slår på to bækkener og undertiden tillige ringer med en lille klokke. En dreng sidder ved siden af og slår på en mægtig tromme.

Der er vældigt pyntet op med kød. Utallige små bitte skåle med de mest fantastiske former af kød eller lever eller smør med små klatter orum eller fedt på. Små lys brænder, og henne ved alteret hænger på jurtens væg den ene lamme-bagfjerding, rå, skindet sidder endnu på de yderste led. Om den er hængt en haddak, dvs. helligt lyseblåt silkebånd, og en snavset klud. Foran alteret står et af vore emaljefade med det kogte får. Hovedet ligger øverst ovenpå.

De kom flere gange over for at hente mig, og jeg var også tre gange ovre i jurten. Nommet begyndte ved 11-tiden formiddag og varede til solnedgang. Det var en stor nom, for der var meget at forsone hos guderne.

Da jeg kom over, sad lamaen og nommede i fuld gang. Han slog to store bækkener sammen og fik også tid til at ringe med en lille klokke, og af og til sprøjtede korn og olie rundt i jurten. Olien og kornet stod på små bitte flade æskelåg foran ham tilligemed de små aflange bønne-papirer, der lignede noder. Drengen sad ved siden af og slog på tromme. Der var et spektakel af den anden verden. Et par lamaer sad inde i jurten. Den ene lignede Fatter Klaus eller anden eventyrsmænd. Om alteret brændte mange små lys, dvs. en væge i olie. Røgelse blev også tændt. Der var pyntet op med kød. Særligt morsomt var en opsats af kød i en birkebøtte, der var dækket til med en haddak og et hvidt stykke silketøj, som Nimbo engang fik af mig. Det endte i en spids, og oppe i spidsen sad, ja, vil man tro det! – den kogte fårehale. Det var et fedthalefår!

Lamaen lod flittigt sine øjne glide hen over alle de vidunderlige opsatser for derefter at knibe dem sammen igen. Det er nemlig ikke »sein«, når lamaerne laver sådan noget. Det ser ud, som om de er i ekstase. Nu blev Djigirnot beordret ud med en kande te og et lille bæger. Teen skulle kastes ud til alle fire verdenshjørner mange gange.

Senere kom turen til Pirringly. Pludselig kom han ind med en fin dell på (den tilhørte Doldjin) og med et højtideligt udtryk i ansigtet. Han gik hen til alteret, og idet nogle ordentlige trommeslag lød, bøjede han sig flere gange med hovedet helt ned til jorden i retning af oovo-en (dvs. det bjerg, hvor den hellige oovo er sat op), endnu bækkenslag og trommeslag og otte forskellige retter måtte med en blå haddak løftes enkeltvis op i retning af oovo-en.

Dernæst ud af jurten og under Nimbos anvisning blev de forskellige retter kastet op i oovoens retning. Hudja, hunden, stod parat og åd det. Engang talte han noget og sagde da »Sardlih«, hvilket betyder kvæg, men er i grunden en slags ed. Under denne akt skulle han have faderens lille hue på, den med egerhale i toppen. Så kom Nimbo igen og smurte fedt på indgangsdøren, og under det hele brændte et bål udenfor for at holde onde ånder borte.

Nu blev en birkebøtte halet frem. Der stod et par pilekviste og lærk i den. Og nu blev der i den hældt 5 à 6 retter, og så blev bøtten hængt op i loftet i jurten, altså i taget. Så gik jeg. Hen på aftenen gik Krebs, Isager og jeg over til spisning. Vi fik her en knogle kød og en haddak og brændevin.

Torsdag, 1. september 1927 (D):

Skød mine første to ænder! Ja, skød to ænder. Først ét skud og så skød jeg igen den, der fløj lidt væk, så døde den, men den anden kan jeg

ikke finde. Fandt tyve snegle, så to harer, så et lille »jord-egern«. – Danserung har købt et lille tomånder barn for en haddak. Senere skal han give en kalv for det også.

Mandag, 12. september 1927 (D):

Halvdags regnvejr. Mongoler har stort uheld: mistede en mand og to okser, da de skulle over Egin-gol. En kærre kom sejlene med strømmen og væltede vor bro, så et fag og to brædder flød væk. Kærren gik på strandbredden længere nede. Manden fandtes siden – levende. Skød en spurvehøg ovre på bjerget.

Onsdag, 21. september 1927 (D):

Red en tur til Baldans for at bede Olga komme. Red bagefter over til drengene. Hesten Jens gik godt gennem floderne. Så to af de hvidhovede ørne, en spidsmus, fandt en valmueplante, fandt hæggebær og plukkede hyben. Dr. Krebs rejste til Murin [Mörön]. – Nu er der så godt som ingen blade på birketræerne; det går så hurtigt. På et par dage er også den lille vejviser – lærketræet – blevet gult. Om aftenen sad en stor ugle på flagstangen. Olga sad på bjælken foran huset, da jeg kom ridende hjem kl. 7. Skattemændene kom og blev om natten. Skattemanden har ret til fårekød, hvor han kræver skat.

Søndag, 25. september 1927 (D):

Skød en due. Så en sort spætte, der skreg. Olga tog hjem. Ove Krebs kom tilbage. Isager skød en bubo maximus. Jeg fik den. Carl Krebs kom tilbage.

Fredag, 7. oktober 1927 (D):

En herlig dag. Bagagen kom. Isager kom hjem med en råhind og to hasselhøns. Han havde skudt et rådyr til, men det løb væk, desværre. To andre hasselhøns havde han tabt ud af bæltet. Han og Carl Krebs gik ud igen for at se efter dyret. (Fandt det ikke, desværre). Nimbo begynd-

te på at flå bukken, så kom Trompetens søn, og han var flink til at partere, det gik hurtigt. Senerne blev nydeligt bevarede. Pungil kom med sin birkebark-bøtte og fik blodet og den ene nyre, som hun spiste rå og varm; hun mumlede først noget mellem læberne. Dyret dampede, det var jo lige skudt. – Jeg så på øen eller rettere hørte først nogle klagehyl, gik så hen og så seks skader hakkende i en lille hare, som de havde angrebet. Først hakkede de et øje ud, og bagefter hakkede de den ihjel. – Pakken i Isagers kuffert var dejlig.

Fredag, 21. oktober 1927 (D):

Isagers fødselsdag. Bagte smørhorn og lavede chokolade.

Torsdag, 10. november 1927 (D):

Red kl. 10½ afsted med Pirringly til nom hos Damserang. Henrivende vejr. Vi sang så det skingrede på steppen og i skoven. Netop da jeg var kommet ind i jurten, kom Damserangs kone trækkende ind med en stor vædder. Der blev så smurt fedt på spidsen af hornene og ørerne, og lidt efter blev der hældt te eller brændevin over den. Lidt senere blev et lille røgelseskar, der stod ved siden af den, taget op, og det blev da ført rundt om hele dens krop, alt imedens de to lamaer sagde en masse bønner og slog på tromme og bækkener.

Vædderens velsignelse varede ved i en ¼ time. Den fik også hellige strimler om halsen¹⁰⁾, og to mænd holdt den stadig. Den stod og gødede, men det tog Damserang bare væk med hånden. Mash lavede små pyraminder af dej. Han lavede også to mennesker, og Damserang klippede senere kjoler og hatte til dem, og de blev stillet på et stykke lærkebark hen foran husalteret. – Pirringly kom så forfærdelig fuld hjem. Kunzuen var løbet ud af birkebøtten.

(fortsættes)

Noter

- 1) Spillebrikker er normalt lavet af fåre-fodrodsknogler. De ligner næsten terninger fra naturens side. Der er ikke noget afpillet ved dem, bortset fra at man har fjernet kød og sener.
- 2) Havde Lena Tidemand ikke haft papirerne i orden, var hun næppe kommet videre. Nu var der jo ingen problemer, så embedsmændene kunne koncentrere sig om spillet.
- 3) Når Lena Tidemand kommer fra Irkutsk, har hun rejst gennem Rusland med Den transsibiriske Jernbane.
- 4) Lena Tidemand kendte Carl Krebs fra nødhjælpsarbejdet i Rusland, så det var ikke tilfældigt, at hun tog ud for at besøge Krebs. De må have skrevet sammen, så Krebs kunne vide, hvornår hun ville komme. Men hvorfor hun tog på besøg hos Krebs, vides der intet om.
- 5) Lena Tidemand talte flydende russisk på grund af sit lange ophold i Rusland, så hun havde ingen problemer med at tale med russere.
- 6) Brev til familien skrevet i Bulguntal, 28. juli 1927.
- 7) Man kan med stor fornøjelse læse både Carl Krebs bog »En Dansker i Mongoliet« og Erik Isagers beretninger fra opholdet på Danskergården. Isagers beretninger er udgivet i Ger under titlen »De Danske Nybyggere på Zobelsletten« – Ger 22:16-19, Ger 23:10-16, Ger 24:10-25, Ger 25:12-17, Ger 26:16-20, Ger 27:10-15, Ger 28:4-9, Ger 29:9-14, Ger 30:4-11.
- 8) Oovo er en stendynge, som markerer et helligt sted. Ofte ofrer forbirejsende små gaver ved oovo'en, som man går tre gange rundt om, inden man enten blot kaster en sten på dynge eller også lægger små offergaver for at formilde de naturånder, som måtte holde til i nærheden.
- 9) En russisk verst svarer til 1.066,8 meter. 600 verst = 640 km.
- 10) Når et dyr er velsignet og gjort helligt, bliver der bundet bånd på det, så man kan se, at det er et helligt dyr, der skal leve så længe som muligt. Man må altså ikke slå det ihjel.

Aktuelt

The Mongol Messenger rapporterer:

Gazeller emigrerer 28.05.08

I hundredvis af gazeller er rapporteret døde efter at have hængt fast i pigtråden ved den mongolsk-russiske grænse i et forsøg på at komme ind i Rusland. Ifølge eksperter søger henved 100.000 gazeller mod Rusland på jagt efter mad og vand efter Mongoliets værste tørkeperiode i 20 år.

Mongoliet og Rusland har indledt forhandlinger om at nedtage grænsehegnet i Daur-sky-naturreseervatet for at undgå yderligere dødsfald blandt gazellerne. I mellemtiden har russiske grænsevagter og vagter fra naturreseervatet sat containere med vand ud til gazellerne.

Ny asfaltvej 25.06.08

Den 16. juni markeredes ved en ceremoni begyndelsen på anlægget af en 100 km lang asfaltvej mellem Mandalgov (Dundgov) og Ulaanbaatar. Ved ceremonien sagde J. Bat-Erdene, statssekretær ved Ministeriet for Veje, Transport og Turisme, at regeringen i sin transportpolitik prioriterer anlæggelsen af asfaltveje for at forbinde områderne i Gobi med hovedstaden. Den nye vej bliver den første asfaltvej, der forbinder Gobi med Ulaanbaatar. Vejen anlægges af *Mongolian Highway Company*.

Tigerøl 02.07.08

Den populære *Tiger-øl* er nu blevet produceret i Mongoliet i et år, og det blev fejret sidste fredag i Ulaanbaatar. Mongoliet er det 11. land i Sydøstasien, der fremstiller *Tiger-øl*. Indtil nu er der produceret ca. 5 mio. flasker øl. Firmaet bruger 1 tugrik af overskuddet pr. solgt øl til formål, der sigter mod at beskytte drikkevandet.

Kronprins Frederiks besøg

Også 'Die Deutsche Mongolei Agentur' ved Renate Bormann rapporterede om kronprinsens besøg i Mongoliet. Hun skrev bl.a. i sit nyhedsbrev uge 34:

I anledning af 40-årsdagen for oprettelsen af diplomatiske forbindelser mellem Mongoliet og Danmark besøgte kronprins Frederik af Danmark, efter indbydelse af præsident Enkhbayar, Mongoliet 20.-22. august.

Kronprinsen er medlem af Dansk Mongolsk Selskab. Han havde allerede været i Mongoliet i 1986 og 1990 sammen med et dokumentarfilmhold.

Filmholdet ville vise skønheden og egenarten ved de mongolske landskaber. Desuden fulgte man i sporene efter de danskere, der i 1920'erne slog sig ned i den nuværende Khövsgöl Aimag. En af dem var den danske opdagelsesrejsende Haslund-Christensen, hvis søn Søren har været i kongehusets tjeneste. »Gennem ham blev min interesse for Mongoliet vakt«, sagde kronprinsen i samtalen med præsident Enkhbayar.

Kronprinsens far, i sin tid ansat i det franske udenrigsmini-

Kronprins Frederik og præsident Enkhbayar trykker hånd i statsgeren.

sterium, skulle i 1967 have været fransk ambassadør i Mongoliet. Det forhindrede imidlertid hans ægteskab med daværende kronprinsesse Margrethe af Danmark.

I perioden 1992-97 har Danmark i overgangsbistand realiseret projekter til et beløb af US\$ 26 mio. Dansk Mongolsk Selskab er engageret i uddannelses-sektoren og landbrug. I 2006 blev der i Erdenbulgan Sum i Khövsgöl Aimag sat et vandkraftværk i drift, som den danske regering har støttet med US\$ 1 mio.

www.mongolei.de/news

Den administrerende direktør for bryggerikoncernen *MCS Asia-Pacific Brewery Company*, Lester Tan, sagde blandt andet til de forsamlede: »Vor virksomhed havde ekstrem succes sidste år. Som følge af en dygtig salgs- og reklameindsats steg salget af øl med 400%. Vore produkter blev solgt i Ulaanbaatar gennem 2.000 salgssteder. Virksomheden har nu planer om at ansætte dygtige og højt kvalificerede specialister.«

Masser af kul 09.07.08

The Texas Mining Company har officielt underrettet myndighederne om, at det har fundet en stor forekomst af kul i Tugalgatai-området ved Murun Sum i Khentii Aimag. Kulforekomsten er estimeret til 3 mia. ton kul eller det dobbelte af forekomsten i Baganuur, mens kulforekomsten i Tavantolgoi indeholder 6,2 mia. ton. Der foregår i øjeblikket undersøgelser af den præcise mængde kul i Tugalgatai.

Firmaet er i besiddelse af mere end 80 efterforskningslicenser på mongolsk territorium og planlægger at fortsætte sine aktiviteter mange år ud i fremtiden. Selskabet har investeret US\$ 16 mio. i Mongoliet.

Khatgal online 30.07.08
KHAAN Bank har tilsluttet sin filial nr. 400 i landsbyen Khatgal, Khövsgöl Aimag, til sit online-netværk. Indbyggerne har nu fået mulighed for at koble sig op på bankens netværk, som forbinder Ulaanbaatar med aimag-centrene og visse fjerntliggende områder.

Ceremonien i anledningen af tilslutningen blev overværet af D. Batsaikhan, bankens vicedirektør med ansvar for engagementer i landområderne, B. Nyam-Osor, formand for beboernes repræsentation i parlamentet, og andre embedsmænd.

Murmeldyret leve 13.08.08
Centret til studier af naturligt påførte Sygdomme udfører i samarbejde med Det biologiske Fakultet ved Khovd Universitet et eksperiment, der har til formål at akklimatisere murmeldyr fra et område i de mongolske Altai-bjerge til lavlandet ved de store søer. Murmeldyrene blev taget fra Duut Sum i Khovd Aimag, hvor der ikke har været forekomster af infektionssygdomme.

Ifølge en 10 år gammel ekspertundersøgelse var antallet af murmeldyr 3,5-5,5 pr. hektar mark. I begyndelsen af 2000 var antallet faldet til 1,2-0,5. Eksperten antager, at det drastisk faldende antal skyldes den intensive jagt. Derfor forbød miljøministeren jagten på murmeldyr i en periode på 2 år. Desværre er denne bekendtgørelse aldrig blevet tilstrækkeligt fulgt op i praksis, og eksperter er derfor begyndt at bruge den nævnte metode til at redde murmeldyrene fra udryddelse.

Mange døde i orkan

26.-27. maj måltet vindstyrker på 16-40 m/s overalt i Mongoliet. 254 personer og deres husdyr fra 33 sum i 7 aimag blev meldt savnet. Personale fra de berørte aimags katastrofeberedskab og politistationer samt lokale borgere iværksatte straks eftersøgnings- og redningsaktioner, hvor det lykkedes at finde 202 personer i live, mens 52 sørgeligt nok blev fundet døde, frosset ihjel, heraf 14 børn og 38 voksne (status pr. 30. maj).

Støvstormen slog til med hastigheder på 28-34 m/s i aimagerne Töv, Dundgov, Khentii, Dornod, Sukhbaatar og Gobisumber, mens vindstyrken nåede op på hele 40 m/s i Erdenetsagaan Sum i Sukhbaatar Aimag.

Foruden tab af menneskeliv skete der betydelige skader på grund af de altødelæggende støv- og snestorme, skader på tage, smadrede vinduer, ødelagte ger og indhegninger, knækkede radioantenner og afbrydelser af elforsyningen på grund af ødelagte højspændingstransformatorer. Det samlede tab af husdyr er endnu ikke oplyst.

Den 29. maj godkendte parlamentet på regeringens opfordring at erklære sørgetid over hele landet for at mindes de mange døde som følge af naturkatastrofen. Regeringen udsendte også en bekendtgørelse om at sænke nationalflaget til 45 grader eller flage på halv fra kl. 9 til 21 den 31. maj. Ingen kulturelle eller sportslige begivenheder måtte foregå under sørgeperioden, og alle biler og tog skulle aktivere hornet og sirenen for at vise respekt.

På baggrund af begivenhederne samledes Det nationale Katastrofeberedskab til et hastemøde for at tage beslutning om at iværksætte følgende forholdsregler: sørge for det nødvendige brændstof til eftersøgningerne, levere en tilstrækkelig lægefaglig behandling i hospitalerne i de berørte aimag og sum samt organisere retableringen af telekommunikationen og højspændingsledningerne.

B. Oyundelger
The Mongol Messenger
25(883):1 – 04.06.08

40 år diplomatiske forbindelser

I anledning af 40-året for oprettelsen af diplomatiske forbindelser mellem Mongoliet og kongeriget Danmark afleverede udenrigsminister S. Oyun et lykønskningstelegram til det danske udenrigsministerium den 5. august 2008.

Minister S. Oyun skrev i sit telegram, at de mongolsk-danske relationer havde udviklet sig gennem de 40 år. Især i midten af 1990'erne havde forholdet mellem de to lande udviklet sig intensivt. I en for Mongoliet vanskelig periode havde den danske udviklingshjælp ydet et af-

gørende bidrag til forbedringen af uddannelsessektoren og til udviklingen af en fri presse.

Den mongolske udenrigsminister fortsatte: »Der er en bred vifte af muligheder for et fremadrettet samarbejde med Danmark med henblik på at styrke demokratiet, udnytte de vedvarende energikilder, øge indsatsen for energibesparelser og udvikle et effektivt husdyrbrug.

The Mongol Messenger
34(892):2 – 13.08.08

Det hærgede partihovedkvarter kl. 8 den 2. juli efter indførelsen af undtagelsestilstanden.

Optøjer efter valget

Det skrøbelige politiske system i Mongoliet nåede et nyt lavpunkt efter voldsomme optøjer oven på parlamentsvalget den 29. juni.

Den 1. juli blev Ulaanbaatar udsat for vold og hærværk, da demonstranter, der støttede oppositionspartierne, rettede deres vrede mod det siddende partis valgsejr.

Da de foreløbige valgresultater viste, at det regerende Mongolske Folks Revolutionære Parti (MPRP) igen havde opnået flertal, eksploderede rygterne om valgsvindel blandt medlemmerne af oppositionspartierne.

Omkring kl. 15 den 1. juli angreb demonstranter MPRP-bygningen. I første omgang trængte de ind i kontorerne, men blev afvist af sikkerhedsvagterne. Derefter blev demonstrationen voldelig. Demonstranterne kastede sten og andet kasteskyts mod bygningen og smadrede vinduerne. De trodsede politiets anvisninger, og det kom til kamp mellem demonstranter og politi. Fra kl. 17 satte demonstranter ild til bygningen og forhindrede slukningsarbejdet. Kl. 23 var situationen ekskaleret voldsomt med omkring 8.000 forsamlet på Sukhbaatar-pladsen. Polit i kampuniformer brugte tåregas for at forhindre flere ødelæggelser.

Det nationale Sikkerhedsråd samledes den 1. juli for at diskutere situationen, hvorefter præsidenten erklærede undtagelsestilstand i byen fra midnat den 2. juli. Offentlige forsamlinger blev forbudt i de 4 dage, undtagelsestilstanden varede. Alle privatdrevne radio- og TV-stationer blev afbrudt.

5 blev dræbt og 221 såret, heraf 31, som stadig var under lægebehandling en uge efter optøjerne. Dele af kulturpaladsets uerstattelige kunstsamling blev plyndret, MPRP-hovedkvarteret udbrændte delvis, og statsfilharmoniens bygning blev ødelagt og udplyndret.

718 personer blev anholdt. Ifølge mange vidner var demonstranterne unge berusede mænd under 30. Medlemmer af parlamentet, repræsentanter for menneskerettighedsorganisationer og de tilbageholdtes familiemedlemmer, besøgte interneringscentrene og fandt ingen eksempler på overtrædelse af menneskerettighederne og vold.

Den 3. juli var situationen nedtrappet. Pansrede køretøjer sås ikke længere i gaderne, og kun få soldater patruljerede.

The Mongol Messenger
29,30(887,888):1,5 – 09.07.08

Ny regering dannet

Efter en længerevarende regeringskrise ovenpå det omstridte parlamentsvalg i slutningen af juni måned blev Sanjaagaiin Bayar fra det revolutionære folkeparti (MPRP) genvalgt til statsminister den 12. september. Af de tilstedeværende 66 parlamentsmedlemmer stemte 65 for Bayar. Den tidligere formand for det demokratiske parti (DP), Ts. Elbegdorj, stemte imod. Samme dag underskrev repræsentanter for MPRP og DP regeringsaftalen. Aftalen er gældende til 2012 og kan ikke opsiges ensidigt af den ene af parterne.

Ved kommunalvalgene 12. okt. 2008 og præsidentvalget i 2009 deltager begge partier som selvstændige partier, og udfaldet af valgene får ingen indflydelse på aftalen.

Koalitionsregeringens vigtigste målsætning er at hæve befolkningens levestandard, at formindske fattigdommen og at udvikle den indenlandske produktion. Regeringen vil bekæmpe det overhåndtagne bureaukrati og korruptionen. Ansvarsbevidstheden hos beslutningstagerne, demokratiet og menneskerettighederne skal styrkes.

Der skal årligt skabes mindst 60.000 arbejdspladser. En families månedlige gennemsnitsindkomst skal hæves til mindst 1 mio. tugrik.

Fire af parlamentets stående udvalg skal ledes af MPRP-medlemmer, tre af medlemmer fra DP. Ministerierne skal ledes af MPRP og DP i forholdet 60% til 40%. Udvalget til at behandle eventuelle konflikter sammensættes af parti-formændene, generalsekretærerne, af tre fraktionsmedlemmer og tre medlemmer af regeringen. Antallet af ministerier skal formentlig øges til 13.

Renate Bormann
www.mongolei.de/news, uge 37

To stolte guldmedaljevindere bærer nationens flag i forbindelse med fejringen af de olympiske bedrifter på Sukhbaatar-pladsen den 25. august. Til venstre står judokæmperen N. Tuvshinbayar, som vandt Mongoliets første guldmedalje nogensinde den 14. august. Til højre bokseren E. Badar-Uugan, som vandt sin guldmedalje på Olympiadens sidste dag. Blandt andre hædersbevisninger modtog begge atleter titlen »Arbejdets Helt«.

Guld og sølv til atleter

For første gang i landets sports-historie har mongolske atleter vundet to guld- og to sølvmedaljer ved de olympiske lege. N. Tuvshinbayar vandt en guldmedalje i judo i 100 kg klassen, E. Badar-Uugan vandt en guldmedalje i boksning i bantamvægt, 54 kg. O. Gundegmaa fik en sølvmedalje i 25 meter pistolskydning og P. Serdamba hjembragte en sølvmedalje for boksning i 48 kg klassen.

I det samlede resultat for alle deltagende nationer kom Mongoliet ind som nr. 31 [Danmark nr. 30 – red.].

Samtidig med at velkomstceremonien for guldmedaljevinderen E. Badar-Uugan og sølvmedaljevinderen P. Serdamba foregik i Chinggis Khan lufthavnen mandag den 25. august, kørte kolonner af biler med vajende flag ned gennem byens centrale gade med fotografier af de 19 mongolske olympiadedeltagere.

Efter velkomsten i lufthavnen blev bokserne kørt til bokseklubben

i det centrale sportspalads for at modtage hyldesten og vise bokseringen den ære at stænke hoppe-mælk ud over den.

Under aftenens fest for de mongolske atleter modtog de lykønskninger af tre af nationens politiske topfigurer samt en belønning på 120 mio. tugrik [ca. 550.000 kr.] til guldmedaljevinderne og 60 mio. til sølvmedaljevinderne. Derefter blev nationens flag, som havde vajet på toppen af tre høje bjerge, og som havde været fremvist under afsyn-gelsen af nationalhymnen ved ud-delingen af de olympiske medaljer, overbragt præsident N. Enkhbayar af de olympiske guld- og sølvme-daljevindere.

På trods af regnen var en stor skare mennesker i løftet stemning mødt op på Sukhbaatar-pladsen for at hylde atleterne.

B. Oyundelger

The Mongol Messenger
36(894):1,12 – 27.08.08

DMS nyt

Kære Medlem

Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse har modtaget en forespørgsel fra et medlem om muligheden for medlemmer at delagiggøre andre i deres oplevelser blandt mongoler og Mongoliet. Det kan dreje sig om små indslag fra hverdagen og nutiden, om rejseoplevelser eller anden viden med relation til mongoler.

Bestyrelsen synes, at det er en god idé. Fremover vil der derfor være mulighed – efter behov – for medlemmer at fortælle deres beretninger i Ger under overskriften *Medlemsnyt*. Vi forestiller os fra en ½ side til måske 1 eller 2 sider, alt efter beretningens indhold. Det betyder, at man absolut ikke skal skrive noget langt, hvis man kun har noget kort at fortælle eller oplyse om.

For de medlemmer, som ikke ønsker at skrive, vil der være mulighed for at fortælle om sine oplevelser i forbindelse med kaffepausen på et medlemsmøde. Her tænker bestyrelsen på indslag af omkring 5 minutters varighed alt efter medlemmets lyst til at fortælle og oplevelsens karakter.

Medlemmer kan selv skrive deres indlæg og sende det til Ger. Er der tale om mundtlige indlæg i forbindelse med en kaffepause, skal bestyrelsen på forhånd varscoes, så der kan tages hensyn til det ved mødets planlægning. *Bestyrelsen*

Ger til salg

4 nye ger til salg, meget billigt. 3 af dem er 5 walls og én 8 walls. Det er første-klasses 9 mm hvid filt, håndkoloreret oliemaling på alt træværk. Der hører gulv og ovne til og lidt møbler. Alt er nyt og ubrugt, fremstillet september 2007 i Ulaanbaatar. Ved køb af alle 4 ger, stor rabat, dog sælges hver ger til det halve af, hvad jeg selv har måttet give.

Henvendelse til: jerome@mail.mira.dk eller tel. 4059 6601.

Uddannelse af børn og unge støttet af Dæhnfeldt-Foundation

I 2007 modtog Dansk Mongolsk Selskab en meget fornem gave i form af et legat på kr. 300.000 fra 'I. M. Dæhnfeldt-Foundation'. Fonden blev oprettet i 2002 på initiativ af læge Johan L. Dæhnfeldt (1937-2004). Selskabet havde nære forbindelser til Johan Dæhnfeldt, som var imponeret over, hvad Selskabet havde udrettet i Mongoliet.

I tråd med Selskabets sociale arbejde i Mongoliet besluttede bestyrelsen, at pengene skulle bruges til at støtte fattige, begavede unge mongoler til at få en uddannelse til gavn for dem selv og samfundet. Det er derfor med stor tilfredshed, at vi nu kan meddele, at der er oprettet en organisation i Mongoliet, der kan administrere midlerne efter bestyrelsens intention.

Vores mongolske samarbejdspartneres projektbeskrivelse bringes her i uddrag. Bestyrelsen

Projektets formål er at give talentfulde og højt motiverede børn fra fattige og mindrebemidlede familier mulighed for at opnå en faglig, kompetencegivende uddannelse.

Der ydes to former for støtte:

a) Fuldstøtte i form af direkte overførsel til uddannelsesstederne, ydes til børn af syge, handikappede forældre, der ikke er i stand til at betale uddannelsen. I denne kategori indgår også børn, der har mistet én eller begge forældre, og når de efterladte ikke er i stand til at betale for uddannelsen. Beløbet overføres årligt direkte til uddannelsesstedet på baggrund af elevens uddannelsesindsats i foregående semestre.

b) Fuldstøtte i form af uddannelseslån ydes til børnenes familie. Støtten overføres ligeledes direkte til uddannelsesstedet årligt på bag-

grund af elevens/studentens og familiens månedlige tilbagebetaling.

Følgende kriterier benyttes ved udvælgelsen af børn og unge:

- Børnenes særlige interesse og talent inden for et bestemt fagområde såsom kultur, sport, tekniske fag, bygge- og anlæg, samfundsvidenskab m.m.
- Familiens økonomi.
- At børnenes flid, dygtighed og indsats i de forløbne skoleår har været bemærkelsesværdig god selv under trange økonomiske kår.
- Børnene har udvist stor hjælpssomhed og empati over for andre børn.
- I tilfælde af lånebevilling: Familierne er i stand til at tilbagebetale uddannelsesgælden månedligt og i tide.
- Børnene som minimum har afsluttet/afslutter 9. klasse.
- Familien har boet i det pågældende geografiske område gennem de seneste 2½ år.

Gennem lokale medier udsendes et opslag/information om projektets indhold og udvælgelseskriterierne. På denne baggrund afleverer de ansøgende børn følgende materiale til arbejdsgruppen:

- Ansøgning fra barnet, der beskriver interessen og motivationen for faget og uddannelsen vedhæftet forældrenes opbakning og støtte samt underskrift.
- Kopi af uddannelsesbevis fra den afsluttende skole, legitimation, kopi af bevis for optagelse på en faglig uddannelse (vedhæftet bekræftelse fra autoriseret notar).
- Kopi af borgerpas (bekræftet af autoriseret notar).
- anbefaling og bekræftelse fra lokal myndighed (*khoro* og *bag*) vedr. elevens interesse,

flid, evner samt familiens generelle økonomiske og sociale situation.

- Dokumentation der bekræfter elevens evner og interesse.
- Anbefaling fra klasselærer.
- Anbefaling og bekræftelse fra det lokale SPN (Socialt Partnerskab Netværk).

Uddannelsesprojektet gennemføres ved hjælp af lokalsupporters initiativ og frivillige deltagelse. Der ned sættes en central arbejdsgruppe bestående af repræsentanter fra Mongolsk Dansk Selskab og det lokale SPN.

Arbejdsgruppens beslutninger og resultater bringes i bladene *Ger* og *Let's talk* ligesom DMS' og SPN's hjemmesider informerer medlemmer og andre interesserede.

Organisationerne DMS, MDS og SPN fører tilsyn med arbejdsgruppens arbejde.

Der stilles krav om uvildighed/upartiskhed og tavshedspligt samt god regnskabsmæssig etik og orden. Regnskabet revideres på lige fod med de øvrige projektregnskaber én gang om året.

Den enkelte elev sender i slutningen af hver måned et brev til arbejdsgruppen om uddannelsesforløb, indtryk og oplevelser.

Efter hvert afsluttet semester sender uddannelsesstedet en kopi af eksamenskarakterer og udtalelse fra uddannelsesstedet.

- Projektet standser, såfremt eleven har været studieinaktiv uden årsag, har haft mange fraværstimer, ikke har bestået eksamen uden årsag, manglende tilbagebetaling fra familien (i tilfælde af lån).
- Projektet standser, når studenten ikke længere har behov for økonomisk støtte.
- Projektet stopper planmæssigt, når opgaven er fuldført med succes.

DMS nyt

MEDLEMSMØDER

- Medlemsmøde 94

Lørdag den 25. oktober kl. 15-17
St. Kongensgade 68, opg. A, Kbh. K

Kokken og fotografen

Kokken, kokebogsforfatteren og eventyren Nikolaj Kirk rejste sammen med fotografen **Søren Zeuth** til Mongoliet i sommer for at indsamle materiale til en ny kokebog med internationale retter. Det kom der en masse oplevelser og gode billeder ud af som fx denne solnedgang over steppen nederst på siden.

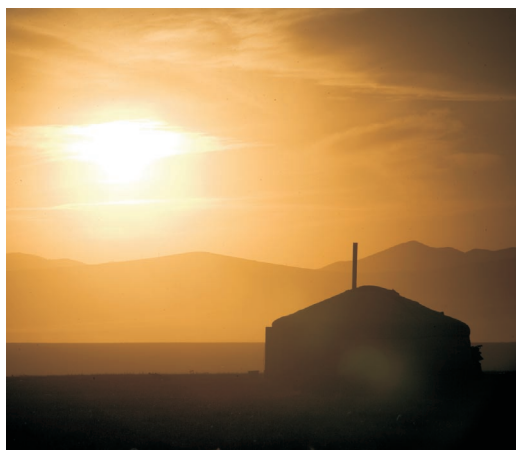
Søren vil fortælle om besøget og den mongolske madkultur, samtidig med at han viser et udvalg af sine fremragende fotografier. Desuden vil han berette om deres kommende bog og om deres forsøg på at efterspore madingrediensernes oprindelse og udbredelse langs de gamle handelsveje.

- Medlemsmøde 95

Lørdag den 6. december kl. 15-17
St. Kongensgade 68, opg. A, Kbh. K

Aktuelt fra Mongoliet

Kan fattige familier blive selvhjulpne via en mikrokredit på 100 dollar? Det er et relevant spørgsmål at stille **Bulgan Njama**, som er projektleder på Dansk Mongolsk Selskabs bistandsprojekter i Mongoliet. Hun har i

I slutningen af august var Dansk Mongolsk Selskabs æresmedlem, HKH Kronprins Frederik, på officielt besøg i Mongoliet i anledning af 40-året for oprettelsen af diplomatiske forbindelser mellem Danmark og Mongoliet. Under besøget blev der lejlighed til at hilse på medarbejderne ved det Danida-støttede bistandsprojekt 'Strengthening of Social Partnership Network', som er iværksat på initiativ af Dansk Mongolsk Selskab. I nyhedsindslaget fra TV2 ses kronprins Frederik i selskab med den lokale projektleder, Tungalag Nyamaa, fra Mongolsk Dansk Selskab. Læs mere om besøget side 6-8 og 23.

efteråret arbejdet intenst med afholdelse af kurser for projektet og er ivrig for at fortælle om de mange succeshistorier. Hun vil krydre sit indlæg med billeder og en ca. 20 min. lang film om kronprinsens besøg.

Leif F. Petersen vil supplere Bulgans foredrag med at tage temperaturen på Mongoliets økonomiske situation netop nu.

Mongoliets konsul i Danmark

I august måned i år blev Søren Haslund-Christensen udnævnt til honorær konsul for Mongoliet. Han afløser Anders Jungersen, som afgik ved døden i 2006.

Hjemmesiden

www.danskmongolskselskab.dk har fået et nyt og mere indbydende design.

Bent Gynther 1932-2008

Lærer, cand.pæd., forfatter m.m. Bent Gynther afgik ved døden den 13. marts 2008. Han var medlem af Dansk Mongolsk Selskabs bestyrelse i årene 1993-99. Blandt hans mange bogtitler skal nævnes *Mongoliet* fra 1992, udkommet på Munksgaards forlag. Desuden skrev han flere artikler til Ger.

Afsender:
Dansk Mongolsk Selskab
c/o Jan Koed
Clara Pontoppidans Vej 41
2500 Valby